

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska ledaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

SLOVENEK

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Izbija vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Bollettino No 864

Vivace attività

di elementi esploranti e dell'aviazione
Quattro velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Vivace attività di elementi esploranti e delle opposte aviazioni sul fronte egiziano. Batterie contraeree di unità terrestri hanno distrutto un apparecchio nemico; un altro è stato abbattuto da nostri cacciatori.

Su Malta, nel corso di azioni di bombardamento effettuate da nostre formazioni, il nemico perdeva due »Spifire« in duelli aerei con la caccia tedesca.

Dalle operazioni di guerra degli ultimi giorni due velivoli non hanno fatto ritorno.

Vojno poročilo št. 864

Živahno delovanje

oglednic in letalstva v Egiptu
4 sovražna letala sestreljena

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Zivahno ogledniško in letalsko delovanje na egipčevskem bojišču.

Protiletalsko topništvo kopenskih enot je sestrelilo eno sovražno letalo; drugega so zbili naši lovci.

Nad Malto je pri zadnjem bombnem napadu naših letalskih skupin sovražnik izgubil v letalskih bojih z nemškimi lovci dve letali vrste »Spifire«.

Zadnje dni se dvoje letal ni vrnilo iz vojnih poletov.

Srditi boji na Kavkazu

Nemci zavzeli petrolejsko mesto Malgobek - Obroč okoli severnega dela Stalingrada se stiska - Ugotovitev nemškega poveljstva o sramotnem postopanju z nemškimi ujetniki in napoved ustrežajočih represalij

Hitlerjev glavni stan, 7. oktobra: Nemško poveljstvo objavlja:

V severozahodnem Kavkazu žilavi boji v gorovju.

Južno od Tereka so oddelki vojske in orožja SS pri najtežjih vremenskih razmerah in na težavnih tleh v trdem bližinskem boju zavzeli v važnem petrolejskem področju ležeče mesto Malgobek.

Severozahodno od Stalingrada se je obroč okoli obkoljenih sovražnih skupin še bolj stisnil.

Nemške in romunske letalske sile so učinkovito napadle sovjetska letališča in proge, po katerih se prevajajo okrepitve na obeh straneh Volge.

Jugozahodno od Ilmenskega jezera dobro napreduje lastni napad proti srditemu odporu v gozdnem in močvirnatem ozemlju brez poti. Skupine nemških strmoglavcev in hrvatskih bojnih letalcev so imele v teh bojih posebne deleže.

V močnih letalskih bojih nad otokom Malto so nemški lovci brez lastnih izgub sestrelili dve angleški letali.

Lahek nemški pomorski silo so v noči na 6. oktober pred flandrijsko obalo trčile na skupino angleških litnih čolnov. Neki čistilec nim je potopil en sovražni čoln, neki čoln za iskanje min pa je drugega zažgal in ga zadel tako, da se je nagnil. Nadaljni angleški čolni so bili v bližinskem boju zdeti s topovskimi izstrelki.

Razdiralne bombe, ki so jih vrgla posamična letala pri dnevnih strahovalnih napadih nad zahodno Nemčijo, so povzročile le majhno škodo.

Nočni napadi angleškega letalstva so bili na-

perjeni na severno nemško področje, zlasti na mesto Osnabrück. Prebivalstvo je imelo izgube. Nastala so razdejavanja in požarna škoda, zlasti v stanovanjskih četrtih in na javnih zgradbah. Šest napadajočih bombnikov je bilo sestreljenih.

Nemško vrhovno poveljstvo objavlja nadalje:

Pri ponesrečenem izkrcevalnem poskusu pri Dieppu je bilo zaplenjeno angleško povelje, ki odreja vključitev nemških ujetnikov; v zaščito nemške vojaške časti je bilo nemško vrhovno poveljstvo prisiljeno napovedati odgovarjajoče protikrepe. Nato je sporočilo angleško vojno ministrstvo 2. septembra: izrecno je bilo ugotovljeno, da niso bile nobenemu nemškemu ujetniku zvezane roke. Vsako tako povelje bo — če bi bilo izdano — takoj preklicano.

Medtem pa sta se obe angleški izjavi izkazali ali za lahkomišelnost neprizkušeno trditve, ali za laž. Kajti pri sodnem zaslišanju nekoga nemškega podčastnika, nekoga podnarednika in pet strelcev, kakor tudi pet mož organizacije Todt, ki so pri Dieppu začasno prišli v angleško ujetništvo in so bili pozneje osvobojeni, se je izkazalo, da so bili v času deset minut do pol ure vključeni. Roke so jim bile zvezane ali na hrbtu ali pa so jim bili členki in deloma celo posamezni prsti zvezani pred prsmi. S tem pa še ni dovolj, kajti podoben sramoten primer se je dogodil na kanalskem otoku Sereol. Tam je v zgodnjih jutranjih urah 17 Angležev napadlo nemško delovno poveljstvo, sestojče iz enega podčastnika in štirih mož. Bili so v srcaji s tanko, toda močno spleteno vrvjo zve-

zani in onesposobljeni, da bi se nadalje obkličili ter odvedeni na obalo.

Ko so se nemški vojaki proti temu nezastlišanemu postopanju branili, je bil podčastnik in neki vojak s strelci in zabadljivimi ubit, en vojak pa ranjen. Ta dejstva je izpričala izpoved nekoga pionirja, ki se mu je posrečilo v zmešnjavi uiti. Preiskava je ugotovila, da je bilo vklepanje načrtno pripravljeno. Tako ima nemško vrhovno poveljstvo brezdvomne dokaze, da sta bili obe izjavi angleškega vojnega ministrstva z dne 2. septembra 1942 neresnični. Nemško vrhovno poveljstvo je moralo zato odrediti naslednje:

1. od 8. oktobra od 12. (popoldne) naprej vsi pri Dieppu ujeti angleški častniki in vojaki vključeni. Ta ukrep bo ostal v veljavi tako dolgo, dokler ne bo angleško vojno ministrstvo dokazalo, da bo v bodoče izdalo resnične izjave o vklepanju nemških vojnih ujetnikov ali da ima oblast take ukaze pri vojakih tudi izvesti;

2. v bodoče bodo nemški vojaki z vsemi nasilji in sabotažami angleških čet in njihovih pomočnikov, ki se ne obnašajo kakor vojaki, ampak kot banditi z njimi kot takimi postopali in bodo vsak primer brezobzirno v boju zatrli.

Stockholm, 7. oktobra. AS. Sovjetski list »Izvestija« piše, da je nemški napad na severnozahodni del Stalingrada najsilnejši od napadov na to mesto. Ta napad je sledil topovskemu obstreljevanju in strašnem bombardiranju, ki je docela porušilo zgradbe. Sovjetski vojaki, ki so zdesetkani v neprestani borbi, so spremenili svojo taktiko ter se bore v majhnih skupinah.

Churchill v zadregi

Odnosaji med Anglosasi in Rusi postajajo dramatični

Rim, 7. oktobra. AS. Tudi v angleški spodnji zbornici je zloglasno Stalinovo pismo povzročilo živahne debate. Po vsem tem, kar je bilo napisano o moskovskih pogovorih, se ni pričakovalo, da bo Stalin na tako odločen in nenavaden način postavil anglosaske zaveznike pred odločitev. Na vprašanje raznih poslancev, če bo vlada izdala kakšno izjavo na Stalinovo pismo o vprašanju drugega bojišča, je Churchill izjavil, da nima nič priponititi k temu, kar je že povedal in se je tako izognil vsakršne nadaljnje razlage. Takšno ravnanje ministrskega predsednika je le povečalo splošno nervoznost. Nekateri poslanci so se vztrajali, češ da ni mogoče preiti z molkom do važnega dokumenta, ki je vzbudil globoko senzacijo, ne samo v političnih krogih, marveč tudi med ljudstvom in zlasti med delavci. Poslanci so zato ob ploskanju spodnjega doma zahtevali, naj se razpravlja o tem važnem vprašanju. Toda predsednik spodnjega doma jih je nenadoma prekinil, rekoč, da pridejo na vrsto druga vprašanja na ministrskega predsednika.

V Washingtonu in v Londonu se skušajo tolažiti s pomirljivimi izjavami. Tako je predsednik zunanjepolitičnega odbora ameriškega senata rekel: »Združene države, Anglija in združeni na-

rodi razumejo veliko potrebo po drugem bojišču, ki ga želi Stalin. Toda to bojišče bo ustanovljeno v skladu s potrebami in okoliščinami.« Agencija Reuter poroča iz Washingtona, da so povabili sovjetskega poslanika Litvinova v zunanje ministrstvo, kjer je imel polurni sestanek s podtajnikom Summerjem Wellesom. Washingtonski listi objavljajo z velikim poudarkom poročilo o tem pogovoru, ki se je nanašal na Stalinovo izjavo.

Razgovori s slovenskim ljudstvom: Spomini banditov

Casnikar g. Alessandro Nicotera je imel snovi po radiu Ljubljana naslednje predavanje:

Sedaj so v modi spomini, japiški po dnevniki. Nekaj nam jih je prišlo pred oči. Nekateri bi hoteli objaviti, pa so predolgi in neurejeni. Objavili bi jih brez komentarjev, ker so sami po sebi zadostni komentarji. Strast za pisanje dnevnikov pa sama dokazuje, kakšen pomen so nekateri pripisovali skromnim dogodivščinam, ki se skoraj vse lahko povzamejo v nekaj vrsticah, na primer takole: »Kot mladenič sem imel polno glavo zmešanih idej. Večkrat sem svoje mišljenje tudi spremenil. S svojimi tovariši sem se redko razumel in pogosto smo bili med seboj nasprotnega naziranja. Ko se je začela komunistična agitacija, nisem vedel, kaj storiti, le nerad sem se pustil zapeljati. Včasih pa sem bil tudi navdušen za stvar. Zivljenje v gozdu je bilo težko, umor je sledil umoru, rop ropu in beg begu. Prepričan sem se, da je šlo pri vsem tem samo za besno komedijo. Ugotovil sem, da je šlo komunistom samo zato, kako bi kradli krompir in morili Slovence. Zato sem se vrnil domov, sit vsega tega. Sedaj pa storite z menoj, kar hočete.«

Toda to je že sinteza, ki je zelo urejena. Spominske dnevnike pa označuje pravzaprav popolna možganska zmešanost, zapiski so izliv zate-mnjene vesti in pri pisecih se opaža postopno popuščanje volje, kakor pri najslavnejših Dostojevskijevih osebnostih.

Poslušalec hočemo podati tipičen izrez iz enega teh dnevnikov.

Mlad tridesetletnik pripoveduje: »V gimnaziji sem se zanimal za mladinski list »Kres«. Po Živkovičevem državnem udaru so bile razpuščene katoliške mladinske organizacije in sem se začel zanimati za socializem, ki je tedaj postajal moderen tudi med katoliško mladino. Dejansko sem v listu »Ogenj« storil svoje prve korake v smeri socializma. Ko sem prišel na univerzo, sem bil na polju svobode. Tam je vsakdo lahko kričal in tulil kakor na sejmu. Začel sem se zanimati za komunizem.«

Tu pa se je — pravimo mi — začelo gorje. Ideje našega zapiskarja postajajo vedno bolj zmešane. Vidi se, da je slabo prebavil knjige o socializmu in da ni ločil političnega socializma od marksizma. Proučeval je nauk o organizaciji, nekoga lepega dne pa je postal predstavnik te organizacije. Pridružil se je sklopu raznih organizacij, od katerih ga je ena izgnala zato, da bi postal najmlajši član druge organizacije. Zatem se je umaknil iz politike, prepričan, da je storil velike stvari in je ostal ob strani, dokler ni nekdo nekoga dne potrkal na njegova vrata in ga povabil, da naj vstopi v bojevniško organizacijo.

Naš junak še enkrat ni vedel, katero ribo je treba ujeti, toda z grožnjami se ne sme igrati. Tedaj je začel razvijati svoje sodelovanje po Ljubljani, zbiral je denarna sredstva, živila in obleke, dokler se ni nekoga dne javil na določnem zbirališču upornikov v bližini mesta.

Zdaj pa poslušajte, v kakšno dogodivščino se je z lahkim srem spustil ta razumen junak.

»Konec julija. Prišel sem v Novi Log. Zdi se

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Velik odmev Grossijevega uspeha

Nemški in švicarski tisk poveličujeta novo italijansko pomorsko zmago
Washington molči

Berlin, 7. okt. AS. Poslednje izdaje večernih listov prinašajo pod velikimi naslovi in čez vsa prva stran novice o tem, da je podmornica »Barbarigo« pred afriško obalo potopila ameriško bojno ladjo. Ime poveljnika Enza Grossija, ki je že zaradi sijajnih poprejšnjih zmag na Atlantskem morju tudi nemškemu ljudstvu dobro znano, se zdaj spet blesti v novi slavi in v njej kaže ponosna izročila italijanske vojne mornarice, posebno pa italijanskih podmorničarjev. Že v drugo je ta drzni poveljnik med drugim potopil ameriško bojno ladjo in to dokazuje še enkrat, da so osni podmorničarji res pravi gospodarji morja v tem trdem boju za pobitje krivičnega angleško-ameriškega pomorskega prvenstva.

Berlin, 7. okt. AS. Tudi danes zjutraj objavljajo nemški listi na prvi strani z vidnimi naslovi v več kolonah večerajšnje izredno vojno poročilo Glavnega Stana Italijanskih Oboroženih Sil o potopitvi ameriške bojne ladje vrste »Mississippi« ter poveličujejo novo mogočno zmago fregatnega kapitana Grossija, vrednega predstavnika mornariških vrlin, ki so jih vedno dokazovale posadke slavne italijanske vojne mornarice. Listi pišejo, da je to dejstvo izredno

važno in poudarjajo, da je to že druga ameriška bojna ladja, katero je potopil poveljnik Grossi, kar pomeni edinstven uspeh, ki ga v Nemčiji cenijo, kakor zasluži. Nemški radio je danes zjutraj začel svoja poročila z novice o uspehu podmornice »Barbarigo«, poudarjajoč, kako je ta nov veličastni uspeh smelega podmorniškega poveljnika Grossija, ki je zdaj v Nemčiji najpopularnejši, imel po vsej državi velik odmev ter je žel odobravanje in javno občudovanje.

Bern, 7. oktobra. AS. Švicarski tisk poudarja, da Washington popolnoma molči o novem težkem udarcu, ki ga je zadala italijanska podmornica »Barbarigo« severnoameriški mornarici. Poveljnik Grossi je postal v Švici zelo popularen in njegov zadnji uspeh, ki je povzročil mornarici Združenih držav izgubo oklepnice »Mississippi«, tukaj posebno podčrtujejo ter mu pripisujejo posebno važnost z ozirom na govoric o manevrih ter anglosaskih namelih na afriških obalah.

Rim, 7. okt. AS. Iz Washingtona poročajo: Ameriško mornariško ministrstvo je odklonilo vsako razlago k italijanski trditvi, po kateri je nekva italijanska podmornica torpedirala bojno ladjo »Mississippi«.

Italija je ponosna na svojo zmago

Rim, 7. oktobra. Vojna mornarica Združenih držav je izgubila spet eno važno in mogočno enoto. Slavna podmornica »Barbarigo« pod poveljstvom kapitana Enza Grossa se je že vdrugič proslavila z novo zmago. Prva velika žrtev podmornice Barbarigo je bila Maryland z 22.000 tonami, ki se je 22. maja 1941 pogreznila v globino Atlantika, zadeta od italijanskih torpedov. Po preteku nekoliko mesecev je junaška italijanska podmornica ponovila svoje slavno delo. To pot je bila potopljena ameriška oklepnica tipa Mississippi.

Oklepnice razreda Mississippi so tri: Mississippi, spuščena v morje 1917 ter modernizirana 1932, New Mexico, spuščena v morje 1918 in modernizirana 1933 ter Idaho, spuščena v morje 1919 ter modernizirana 1939. Danes še ni mogoče z vso gotovostjo javiti imena potopljene ladje, pa se tudi ne moremo nadejati, da bi ameriška admiraliteta že v najkrajšem času priznala svoje izgube. Angleži in Američani nimajo navade, da bi takoj javljali izgubo takih silnih ladij.

Italijanski mornarji in ves italijanski narod so ponosni na to novo veliko zmago ter z izredno radostjo čestitajo poveljniku Grossiju in njegovi posadki k doseženemu uspehu. Enzo Grossi je sin novinarja iz pokrajine Puglie. Rojen je v St. Paulu v Braziliji, odkoder se je vsa njegova dru-

Bolgarski obisk v Bukarešti

Sofija, 7. oktobra. AS. Gradbeni minister Vasiljev in prometni minister Vradoslavov sta odpovala v Bukarešto.

Amerikanci potapljujejo lastne državljane

Tokio, 7. oktobra. AS. Izvedelo se je, da je neka severnoameriška podmornica torpedirala 7-tisočtonski japonski parnik, ki je imel na krovu okoli 1800 angleških in avstralskih ujetnikov, katere je vozil iz nekoga kraja na Južnem morju proti Japonski. Dve japonski ladji, ki sta prišli na pomoč, sta nekaj sto ujetnikov rešili, o nadaljnjih stotinah ujetnikov pa ni sleda.

V neki italijanski vojni tovarni: Tanki, pripravljani, da jih uvrste v italij. oklepne jedinice.

(Nadaljevanje s 1. strani)

mi, da sem v svetu pravljic. Prejel je 200 lir. Jedel je božansko dobro. Prve dni avgusta. Zobel je in ima težave s prebavo.

Začenja se nočni pohod. V sredini avgusta je bil blizu Strug in se učil krasti vse, kar je videl v zapuščenih hišah.

Začenja se boji z italijanskimi četami. Stalno se mora skrivati v gozdovih, ponoči pa begati. Skoraj vedno so bili obkoljeni. Često je brez hrane. Dno 19. avgusta je pisal: »Upal sem, da sem si že rešil življenje, toda Italijani so prodirali naprej. Spet sem mislil, da sem na koncu. Krogle so žvižgale okoli mojih ušes. To je trajalo do jutra. Tretji dan brez hrane.«

Sicer pa izvelek dnevnika ne pove nič posebnega. Patulje, imena prijateljev in najdbe mrljev so stvari, ki niso pomembne. Nasprotno pa zaznamuje vsak dan sproti, kaj je jedel in kaj ni jedel in beleži s posebnim zadovoljstvom žrtje sadja, z manjšim zadovoljstvom požirek mošta in sem in tja, če ga je zavijalo po želodec.

Pričaokavati smo kaj drugega od tako navdušenega učenca Marxovega, Cankarjevega, Puškinovega itd.

Nekega dne nastopi pri njem želja, da bi se oddaljil od vseh teh padajšev, kakor zdaj imenuje lastno tovaršvo, in tudi točno določi svoj program v naslednjih štirih točkah:

1. prihraniti sitnosti lastnim staršem; 2. rešiti se tega padajšev; 3. opustiti to živalsko življenje; 4. ločiti se od komunistov, s katerih idejami se ne strinja.

Vsi lahko razumemo, da si je te štiri strazne točke zamislil lahko že prej, toda ne smemo pozabiti, da imamo opraviti s tipičnim predstavnikom slovenske revolucije.

Imamo opravka z razbojniškim filozofom; z idealistom, ki je ves blažen, kadar si lahko nabere trehuh s slivami; s človekom ostrega razuma, ki v prostih urah piše o »zakonih mišljenja« in o »dialektičnem materializmu«, ki pa se hkrati prav tako rad posveča urjenju bolh.

Nikdar ne vemo, kaj more postati človek s takimi močmi. Lahko nastane iz njega ljudski komisar ali klerik; univerzitetni profesor ali pa kuharski strokovnjak za zelenjadno in krompirjevo juho.

Za zdaj je aktualni program (zakaj ljudje te vrste delajo vse le na podlagi dobro odrejenih programov), določen s temile štirimi jasnjimi točkami. Prosim:

1. skušal bom z vso svojo voljo izbrisati iz svojih možganov vsako sled o zločinskih partijskih načelih, saj iz njih izvira vse nesreče, ki so zdale mojo pokrajino;

2. delal bom pokoro za vse svoje grehe in skušal postati vreden član človeške družbe;

3. skušal bom izbrisati vse blodnje iz svojega življenja;

4. spominjal se bom, da sem živel med zverinami zato, da bom mogel bolj ceniti dobrote civilizacije, med katerimi je največja dobrota srca. Mi moremo torej z velikim ganotjem pritrđiti lepoti podobnih spreobrnjenj in se navduševati za notranji preobrat, do katerega je prišel ta naš nasprotnik kakor mnogi drugi. Lahko izvajamo še druge zaključke, kakor na primer: med Slovenci je bil nujno potreben, čeprav majhen, boljševiski eksperiment zato, da je pokazal na pravo bistvo komunističnih idej; prepričani smo, da bo ta lekcija koristila mnogim zanesenim mladeničem.

Toda na žalost smo primorani upoštevati tudi druge elemente, da razirimo obzorje naših zaključkov. Zavedati se moramo, da od ljudi, ki so tako nestanovitni in omahljivi, ne moremo mnogo pričakovati in da se vedno pri njih lahko bojimo česar koli. Primeri, ki so prišli na dan v teh 18 mesecih, potrjujejo potrebo po vse bolj dolgem vzgojno-političnem postopku, ki ga bi mogli imenovati utrđitev političnega mišljenja.

Treba bo postaviti na pravo mesto mnogo raztresenih idej.

Vsako, ki se baha s kulturnostjo, bi rad iznašel nekaj novega, vendar je najvažnejši problem za javen mir, da prepičamo nje, naj bodo dobri, da naj delajo s pametjo; da jih oviramo, da ne tvegajo še hušjih stvari; da jih odtrgamo od njihovih fiksnih idej, ki jih vlečejo neizogibno v osebni pogin in v skupno nesrečo; da jim vcepimo končno disciplino, ki naj velja samo za nekatere, za boljše, da ne delajo poskusov z dinamitom.

V celoti je to problem socialnega izbora: mi homo seveda vztrajali na tej naši misli. Nujno je že zaradi blaginje vseh drugih, ki tehtno mislijo, čeprav to ne pride spontano, da rajši premišljajo, kakor pa da bi se zaletavali z glavo v zid; da se rajši odločijo za javni red kakor pa za operetno republiko; da si ne morejo predstavljati bodočnosti Slovencev, ki bi bila zaupana norem in politično organiziranim poklicnim zločincem.

Kadar bo zrasla, sicer ne vemo kako, morda tudi samo po reakciji, taka vrsta ljudi iz teh norih glav, tedaj se bomo mogli povrniti v zgodovino in bomo končno lahko pogledali v obraz bodočnosti.

Naročajte »Slovenca«!

KULTURNI OBZORNIK

Prvi letnik Slovenčeve knjižnice

Prvi letnik Slovenčeve knjižnice je končan in prva knjiga novega letnika je že prišla med naročnike. Ob tej priliki čutimo potrebo, da pogledamo rezultat te nove knjižnične organizacije.

Na vsak način je zamisel Slovenčeve knjižnice v tej obliki, kakor se je izpeljala že v prvem letniku in se dopolnjuje in izpopolnjuje v načrtu za prihodnji letnik, izredno srečna ter za naš čas naravnost odresujočega pomena, saj bi bili v tem letu brez Slovenčeve knjižnice skoraj brez branja. Tako pa je zaželja te knjižnične organizacije, da je rešila za Slovence problem poceni knjige in način, kako jo v čim večji množini napraviti dostopno širokim ljudskim plastem, torej problem njene razširitev. Prvi tak korak je bil napravljen z ustanovitvijo Slovenčevega koledarja za leto 1941, ki je kot prva knjiga Slovenčeve knjižnice začel njeno življenje sanskega leta.

Tako moremo ustanovitev te knjižne organizacije postaviti že v l. 1940, da si je prvi letnik — 25 knjig — padel v razdobje 1941/42.

Slovenčeva knjižnica si je postavila s svojo knjižnično nalogo, izdati poceni knjigo, dostopno vsakomur, dalje dobro knjigo, ki bi npravno krepila narod, ter zabavno čtivo, tudi lahko, ki bi pa npravno ne kvarilo občinstva, kakor tako rada opravljajo kvergul tako in podobna podjetja židovskega izvora. Proti sčudu, ki je v obliki poceni šestkov prihajal med nas, je bilo treba postaviti pod enakimi pogoji dobro knjigo, pa spet

Ljubljanski fašijo za bojovnike

Ljubljana, 7. oktobra.

Tiskovni urad fašistične zveze javlja: Zenski fašijo se je večeraj popoldne napolnil v vojaško bolnišnico, da poseti bolne vojnake. Fašistične žene so razdelile med junake ranjence in bolnike razne darove in slaščice, katerih slednje je podarila Kraljeva Kvestura.

Sprejem, ki so ga priredili tovarišcem bolniki, je pokazal globoko hvaležnost, ki je enaka samo ponosu, s katerim stoično prenašajo ti ju-

naki svoje bolečine. Fašistične žene so s svoje strani izrazile hvaležnost junakim bojovnikom.

Zvezni tajnik je v spremstvu politajnika večeraj posetil v vojašnici princa Umberta bataljon »Nizza«, da pozdravi nove tovaršve v imenu ljubljanskih fašistov. Razen tega jim je prinesel darov od urada bojovnikov kot vidni znak tesnih duhovnih stikov, ki veže vse vojnake Italije v eno samo idealno skupino, težečo k zmagi.

Zadnje slovo od Janeza Gregorina

V oktobrskem soncu so žarele bele Zale v terek popoldne, ko so hoteli številni prijatelji in znanci v dolgi procesiji tja proti Sv. Križu po zadnje slovo od Janeza Gregorina. Tam v daljavi so se blestele Kamniške planine in gledale na ravno polje, na katerem naj bi v kratkem položili v zemljo Janeza, ki jih je tako ljubil in občudoval. Ze pred tretjo je bilo vse polno pogrebcev, ki so se strnili okrog kapelice sv. Andreja in zadnjič kropili Janeza, ki je ležal med cvetjem in venci — tako mlad.

Pravijo, da v nesreči spozna prijatelja. Če kdaj, je to veljalo večeraj za pokojnega Janeza, ki v življenju sam ne bi nikdar verjel, da jih bo prišlo res toliko — bravih prijateljev — ne da bi jih klicala kakršna koli dolžnost. Okrog pol četrte je bil ves prostor pred glavno kapelico na Zalah napolnjen s pogrebci. Bili so to večinoma moški. Janez, ki je bil res »fant od fare«, je bil deležen fantovskega spremitva, kakor se z njim more postaviti le malo. Prišli so planinci, ki so neštotokrat z njim pohajali v gore; drugi, ki so jih njegove besede zvalile v čar gora; dalje športniki, ki so z njim tolikokrat katero rekli in končno premnogi tovariši-akademiki, pevci, s katerimi je Janez nekajkrat zapel drugim v veselje in tolažbo. Med stanovskimi tovariši, ki so prihiteli prav vsi, ki so le mogli zapustiti delo, moramo omeniti predsednika Novinarskega društva g. Železnikarja s tajnikom Gmajnarjem in poslovodnikom Prunkom. Od časopisov so prišli pospremit Janeza na zadnji poti glavni ravnatelj KTD g. Jože Košiček, ravnatelj »Jutra« g. Virant, glavni urednik »Slovenca« g. Jurček, glavni urednik »Slovenskega doma« g. Javornik, g. Bratuša od »Družinskega tednika« in premnogi uredniki in časnikarji ljubljanskih časopisov.

Ob pol štirih so dvignili krsto in jo ponесли pod streho glavne žalske kapele, kjer je šempetrski župnik g. Košmerlj v spremstvu treh duhovnikov blagoslovil krsto in zmoli obredne molitve. Tovariši pevci so se pod vodstvom dirigenta g. Marolta Franceta strnili ob krsti in občuteno zapeli dragemu prijatelju: »Človek, glej dognanje...« Zatem je z križem in venci nastopil Janez zadnji pot k Sv. Križu. Dolga je bila vrsta prijateljev in znancev, ki so žalostno korakali proti pokopalski kapelici. V kapeli so po opravljenih molitvah zapeli pevci žudovito lepo in mogočno pesem »Beati mortui«. Donelo je, kakor da bi Janez sam pomagal s svojim basom. Iz cerkve so poneli Janeza po sončni božji njivi, med katero so v daljavi žarele Kamniške planine, do groba. Ko so odmolili pogrebi Očenaš za Janezov dušni mir, je ob odprtem grobu spregovoril urednik gosp. Kremžar, ki je z izbranimi besedami povezal globoke misli o življenju in smrti, človekovem poslanstvu in delu za bližnjega, kar je pokojni Janez sam tolikokrat lepo izpričeval v svojem delu. Navedel je besede, ki jih je v »Zaveitju v pečevju« položil rajni Janez v usta umirajočemu Vresku, ter se poslovil s prav temi besedami:

»Sprejmi, Gospod, Ti dobri nebeški Oče, tega našega uboga Vreska, našega plemenitega tovariša Janeza Gregorina v svoje naročje ter mu ne pristevaj, kar je kdaj hotel ali nehoten napak napravil. Poplačaj mu njegovo ljubezen in trpljenje in daj mu prostora ob svoji nebeški ženitini.

Naj počiva v miru!
Dragi tovariši, nasvidenje na sveti Gori!
Nobeno oko ni ostalo suho ob lepih poslovilnih besedah. Tovariši pevci so zapeli Janezu še zadnje slovo: »Blagor mu, ki se spočije« je zadonelo nad grobovi. Grude zemlje so nato začele bobneti na krsto, saj se je vsak hotel zadnjič posloviti od dragega Janeza.

Janezu Gregorinu v spomin

Janeza Gregorina — ni več med nami. Dovolj prijatelj dragi, da oživim spomin na Tebe. V majhni zakajeni sobi akademskega društva smo sedeli okrog velike mize. Časopise, revije, knjige smo položili pred seboj na mizo, šahisti so prekinili svojo igro.

Zakaj? — Gregorinov Janez je govoril o planinah. Močni in lepi Janezov glas nas je pripeljal ob vnožje kamniških skal. Od tam nas je vodil od zaznamovanih preko nezaznamovanih poti čez kamine na grebene, po policah do vrhov. Sapa nam je zastajala, vedeli smo, da govori

resnico. Bil je pesnik, poln dinamike, kot planinski vihar, kljub temu mehak in nežen, kot cvetlica s planin. Risal nam je svoje resnične doživljanje. Končal je svoje pripovedovanje, a knjige in časopisi so še ležali na mizi; prevzela nas je borba človeka z veličino gora.

Marsikaterega je ta apostol planinske lepote trajno navdušil za alpinistiko. Začetnikom kot prekaljenim plezalcem je bil dober prijatelj in učitelj.

Trajno mi bo ostal v spominu njegov glas: »No fant, kje si bil v nedeljo?« Pripovedoval sem mu, a on mi je svetloval — tako izberi vstop, tako poišči smer, tako prijem za roko. Kar naprej fant, in če si sin morja, videl boš, planine ti bodo druga domovina — poslušal boš raje pesem planinskih krokarjev kot morskih galebov — glas planinskih plazov ti bo bolj ugajal, kot bučanje morskih valov. Daleč za teboj bo ostalo vsakdanje življenje, skrbi, razočaranje in gorje, pesem planin ti bo dala novih moči za življenje.

Tvoj glas je utihnil, tvoja roka je odložila pero, ki je znalo podati toliko resnične lepote bralcu.

In ko nas bo naša pot spet peljala v raj planinskih lepot, bomo prinesli k Tvojemu grobu planinskih cvetic, ki ti bodo pripovedovale, da je Tvoj spomin še živ med tovariši, da je Tvoja pisana beseda še pesem ljubezni.

Počivaj v miru, prijatelj dragi! L. Š.

Slovenec - Slovenski dom

Knjige slovenčeve knjižnice stalno v zalogi

TRAFIKA

Peterlin, Vel. Lašče

Gene za laneno seme

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja:

Člen 1. Najvišja cena lanenega semena letine 1942-XX od pridelovalca do trdk iz člena 4. naredbe z dne 6. junija 1942-XX št. 114 se določa z L 450 za stot, za zdravo blago, razsuto, z največ 4% primesi, po uzezah Ljubljanske borze, franco prodajalčevu skladišču.

Člen 2. Kršitelji določbe o ceni iz prednjega člena se kaznujejo po postopku iz naredbe z dne 26. jan. 1942-XX št. 8 v denarju do 5000 lir ali z zaporom do 2 mesecev. Vselej se odredi zaplemba proizvoda.

Člen 3. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Gobe na živilskem trgu

Ljubljana, 7. oktobra.

Ta teden je prinesel ljubljanskim gospodinjim primerno množino gob, zlasti jurčkov, ki so jih mnoge željno pričakovale in po katerih je bilo septembra že veliko povpraševanje, a je bil takrat gobji prostor pri semenišču popolnoma zapušen. Prišel se je zdaj pravi čas za jesenske gobe. Zato začnjam današnje tržno poročilo z gobami.

Ta teden so mnogi pripeljali iz raznih krajev Dolenjske do 500 kg svežih gob, za katere so zahtevali po 20 lir in celo še več za kilogram. Tudi iz sostrske okolice je bilo pripeljano v mesto precej gob. Od vseh teh gob je bil trg delno založen, kajti blago je bilo že poprej dano interesentom v nakup. O jurčkih naj omenimo, da jih je bilo danes več košar na trgu, to velikih in starih od 3 do 5 dni. Bili so razmeroma dragi, po 20 lir kg, ko je za nje nižja cena primerna. Dobro gobje leto je po mnogih gozdnatih krajih Dolenjske, tako okoli Dobrepolja, Višnje gore, Čušperka in Zalne. Tudi na Kočevskem je bilo raznih gob. Na Dolenjskem so gobe, izbrane in male po 8 do 10 lir kilogram.

Poleg jurčkov je bilo na trgu precej peččen in le nekaj maslenk. Obe gobje rasteja v borovih gozdovih. Nabiralke pa jih natanko ne razločujejo ter ponujajo na trgu n. pr. manjvredne peččenke za vžitnejše maslenke. Obe gobje pa lahko lajk na prvi mah spozna, samo da je nekoliko poučen o zunanosti obeh gob. Pri maslenki, ki ima spodaj obroček, je klobuk sluzast in moker, pri peččenki

je najlepší primer slovenske alpinistične domovinske literature ter idealistično optimistične idilike pri nas.

Druge slovenske pomembno delo je Likovičeva barjanska poezija, ki gotovo pomembno bogati slovensko književnost. Manj umetniško pomembna, toda vzgojna domača povest je Malešičeva zgodba o zavrnjeni ljubezni; Lovrenčičeva mladinska zgodba o Toncu iz lonca pa predstavlja v zbirki slovensko mladinsko slovstvo.

Od prevodov pa bi med najbolj posrečene štel gotovo Pučjev prevod močne koroške pisateljice Višerjeve Podkroški gospod, ki se ekoraj bere s pogledom na jezik in snov prav kot naša izvorna zgodovinska povest, ki je tudi močna kot komaj kakšno naše izvorno delo (Tavčar, Pregelj). Med taka močna dela iz tujih književnosti, ki so se najbolj približala idealu založbe in — močni umetniški zrel in vsebinsko dobri knjigi — bi štel še Björnsonovo žudovito lepo Deklico s Prisoj, (Anžeta manj). Wastov roman iz španske Amerike, ki ima svojo prednost tudi v danes izredno zanimivi svetovno politični problematiki, dalje Claesovo prsrčno podobo dobrodušnega flamskega župnika in Deleddin roman iz Sardinije. Literarno izobražen naročnik bo vesel tudi klasičnih del, kakor je n. pr. Baj Ganjo, ki vsebuje najboljšo karikaturo starega Balkanca, kakor jo je pozneje znal prikazovati samo še Nušič. Ti dve knjigi sta gotovo v svoji literarni vrsti odlični ter velepomembni, manj pa so se morda dojmile povprečnega bralca, kar pa še ni razlog, da ne bi izšle v zbirki, ki šteje mnogo naročnikov tudi med meštanskimi izobraženci. Pravo hvaležno čtivo za širše občinstvo pa so češke pravljice Božene Němcove ter je Knez Marko ali Marko Visokoti, kakor je znano

Jožef Löbel

Povest o insulinu

In razočarani učenjak, ki je dr. Wellerju vso to pripovedoval v wiesbadenski krčmi, je sklenil svoje pripovedovanje s pripombo, da se je po stopnicah, ki drže do konferenčne sobe, mnogo manj vžešeno vračal, kakor je pol ure prej stopal po njih navzgor.

Majaja z glavo je poslušal ameriški zdravnik take otožne in brezupne zgodbe svojih evropskih tovarišev. Tako težavne so bile torej njihove poti, kadar so hoteli razvozlati kakšno »tehniško vprašanje«, toliko zaprek jim je zapiralo pot, kadar so skušali napraviti na videz tako kratki korak od teorije do njene praktične uporabe! Prav gotovo bolehalo vsi ti ponosrečni poskušaji za neko vsem skupno, do zdaj še neznano hibo: že predpoldne se mu je pri pogovorih in predavanjih v kongresni dvorani tako zdelo. Prav gotovo bi pa — to mu je povedalo večerno kramljanje pri poliču — bilo to hibo lažje najti in odpraviti, če bi lahko delali poskuse na debelo z obilnim materialom in z zadostnimi pomagali. Brez dvoma so bile zlasti te brezkončne ovire in utesnitve krive, da v vseh dvajsetih letih, odkar je Minkowski dognal svoje odkritje, niso dosegli praktičnega posledeka.

Tak je bil dojem, ki ga je bil dr. Weller poneseal s kongresa za notranjo medicino. In ko se je bil po svečani sklepi seji odpeljal iz Wiesbadna proti Berlinu, se je na dolgo in široko razgovarjal o tem s svojim sopotnikom, z nekim berlinskim zdravnikom. Tudi ta profesor Georg Ziemer se je že dolgo bavil s temi vprašanji in je Wellerju zatrjeval, da se bo zdaj z vso vmeno vrgel na ta problem. In če bo moral živalske žleze, ki mu bodo rabile, posamič kupovati pri mesarju, je vzkljnil odločno. Seveda njegov mesar na bližnjem vogalu bržčas ne bo imel takele netečne robe; toda neke po pač treba stakniti trebušne slinavke od sveže zaklane živine. Saj ima vendar Berlin svojo osrednjo klavnico in profesor je sklenil, da si bo ta »berlinski trebuhe« ogledal.

Doktor Weller ga je vprašal, ali bi ga smel spremiti.

»Če vas zanima, prosim!«
Kot pravemu Berlinčanu, in to je bil, se njemu seveda še sanjalo ni, kje bi našel ta velikomestni zavod. Moral je najprej na vseh koncih in krajih povprašati, kako bi prišel tja. Ti so mu svetovali, naj sede na tramvaj številka 176, ki pelje sicer vprek čez ves Berlin, od skrajnega vzhoda do skrajnega zahoda; oni so mu priporočali, naj se pelje s krožno železnico, ki dela sicer ovinek okrog in okrog mesta, pa ga bo vzlele temu hitreje pripeljala do cilja.

Odločila sta se za to pot; prihodnje jutro sta vstopila na postaji »Zoo« in se odpeljala sprva proti severu, mimo Weddinga, mimo Jungferheide in mimo »Studena zdravja« in ko sta na koncu izstopila na dvajseti postaji, se je Weller zelo čudil, da ni še na kmetih, temveč že zmešom sredi velikega mesta. Široke ulice in hiše so bile nekako take kakor v drugih berlinskih okrajih.

Tudi ljudje. Edino, kar je pri njih zbuvalo njegovo pozornost, so bila pokrivala, nizke čepice, zvečine, pa še to, da so imeli mnogi moški, pa tudi nekatere ženske oblečene čez obleke še bele halje.

Komaj sta pa zdravnika prehodila nekaj sto metrov, se je slika spremenila. Cesta, ki je ločila dve orjaški poslopji osrednjih živalskih etaj, se je nenadoma prenapolnila s čredami in ročnimi vozčki, obloženimi s pravkar zaklano živino, ki so jo prevažali z dvorišča na dvorišče. Živali je bržčas pustil toli hvaljeni živalski nagon na cedilu; niso se morda bojazljivo ali pa »brez volje« prerivale, temveč so kar veselo meketale in krulčle šle v klavnico in spotoma radovedno ovohavale ostanke svojih že pokojnih tovarišev.

Bežev pred takim tropom svinj sta zašla zdravnika sprva v ogromno dvorano; tam so bile stojnice za prodajo mesarjem na drobno. Na neštetihi ogrođjih so čedno in zvrščeno visele iz kože dejane glave in jeziki, v plitvih skodelah so pa ležale ledvice, žledoci, srca in črevesja.

Obiskovalcema se je zdelo, da ju je slučaj privedel kar takoj na prvi kraj; tu torej kopljižjo drobovje, tukaj se bržčas dobi tudi trebušna slinavka.

(Dalje.)

pa je suh in nekoliko dvignjen. Preznan klobuk pokaže pri maslenki lepo belorumenkasto meso, pri peččenki je meso tudi skoraj iste barve, toda suho. Maslenka je sočna, peččenka suha in človek ima pri peččenkah, ki so starejše, ko jih zavživa, okus, kakor da bi bil v jed pridejan terpentin.

S kostonjem, grozdem in papriko je bil trg slabšeje založen kot druge dneve. Dovož je nekako izostal. Drugače je bilo na trgu na izbiru domače zelenjave, tako razne solate, zelene, persilija, ohrovtja, cvetače in spinatje. Na trg je prišel tudi že jesenski motovilec. Na prodaj je bilo pri semenišču dokaj domačih jabolok in nekaj domačega grozđja, izabele. Na Vodnikovem trgu v prvi vrsti je neka kmetica ponujala piščance, ki so bili po 4\$ do 50 lir komad.

že nekaj desetletji po svoji tradiciji med Slovenci. Pa tudi Orczyjeva plemiška povest, da si nas danes pri tej zadnji moti sentiment in neverjetna zapletenost ter prekomerna idealizacija, ki gre že preko življenjske verjetnosti. Toda moč, s katero opisuje svoj čas, je pri Orczyjevi večja, kakor pri nekaj tako slavnem Haggardu, ki je predstavljen v tej zbirki z dvema knjigama. znano povestjo Dekle z biseri, ki je gotovo dobila mesto v zbirki zaradi tradicije in ljubezni starejših rodov, ki so jo brali v mladosti, pa jo tudi radi bero še sedaj, dočim pa je Družina v ledeni dobi gotovo delo tega letnika, ki bi ga prav lahko pogrešali. Tudi sem opazil, da Ossendowskega svetovno znana reportaza o njegovem begu iz boljševiške Rusije skozi čuda Mongolije ni dosegla med našimi bralci takega zanimanja kakor svoj čas v svetu, da si je bila hvaležno sprejeta in tudi zelo brana. Nasprotno pa je zadnja knjiga Veliki beli molk namenjena literarnim gurmanom, ne širokemu ljudstvu, kajti vsa diha vzdusje pariškega čenikarkega duha ter je nam tudi malo tuja — ne nudi nam tistega, kar bi sprido naslova pričakovali in si želeli: močnega opisa Aljaške, kakor smo jih vajeni iz Jack Londona in drugod. Zato pa nas odškoduje s svojimi perorisbami.

Sedaj nam ostanejo samo še — detektive in kriminalni romani. Knjižnica jih je dala svojim naročnikom — 4, med temi tri v drugem poletju. V spored knjižnice, ki hoče izdati lahko, zabavno čtivo, spadajo gotovo detektive, ta evropska, oz. boljše rečeno angleška literarna zvrst, ki si je našla pravico že v vseh plasteh vseh narodov. V knjižnico, ki nudi poceni in lahko čtivo, kakor ga vžeš rad s sabo v vlak ali na pot, spada nujno tudi tako branje, le da čutimo ob tej zbirki, da ga je preveč. Najbolj krvava med njimi je

Ob petindvajsetletnici Krekove smrti

Ivan Cankar je preživel Kreka za dobro leto dni. Poznal je Kreka že kot dijaka. Pozneje sta se Cankarjeva in Krekova pot ločila, vendar je Cankar Kreka vse življenje izredno cenil. (Gl. n. pr. Kocmurjeve Spomine v Sloveniji III. št. 44, 45, 46; IV. št. 15) Sicer nam pa za Cankarjevo mnenje o Kreku ni treba brskati po težko dostopnih listkih. Vzemimo v roke samo XIX. zvezek njegovih Zbranih spisov, pa ne bomo brez ganotja in brez utehale brali članke Ob Krekovem pogrebu od prvega stavka (»Tisto uro, ko je presunil slovenski narod bolestin glas, da doktorja Kreka ni več, je

zakrvavelo vsako srce, so se nam vsem orosile oči) pa do poslednjih: »Bolj nego kdaj zapupajmo v svoj narod, verujemo vanj in v njegovo slavo! Kajti njive, ki je imela take orače in take sejance, ne pomori slana, ne pobije toča; in žetev ne obilna, ko pride čas!«

V poslednjem letu svojega življenja je Cankar redno obdeval v hotelu Štrukelj, pa mi je tam nekoč pripovedoval nekako takole (— tudi od drugih sem slišal, da jim je Cankar govoril o tem literarnem načrtu —): »Šel bom na Krekovo stanovanje in bom eno noč prespal v njegovi sobi. Potem bom pa napisal, kako se mi je sanjalo o Kreku in kaj mi je Krek naročil, naj sporočim Slovencem.« Škoda, da je lepa zamisel ostala samo pri načrtu. Cankar je bil pač že v dobi, ko mu je bil vsak stavek, ki ga napišem, skoraj telesna muka in ko ga je bila v sanjah že obiskala »sodnica Smrte«. Če hočemo danes razmišljati o tem, kaj nam naroča mrtvi Krek, moramo pač skušati to razbrati iz njegovih spisov in iz njegovega življenja. Zato morebiti ne bo odveč, če se ob petindvajsetletnici Krekovega odhoda malo ozremo na vprašanje, kaj se je storilo, da bi se njegova misel ohranila Slovencem.

V enem oziru je bila sreča naklonjena ohranitvi Krekovega spomina med nami. Prvi obširnejši Krekov življenjski opis je izšel v tistem koledarju Mohorjeve družbe, ki je izšel v največji nakladi, ki jo je kdaj Mohorjeva družba doživela.

Poznejši spisi o Kreku večinoma niso imeli podobne sreče. Njegovi Izbrani spisi so prihajali med ljudi v zelo skromnem, moramo reči: preveč skromnem številu. Mohorjeva družba bi bila rada izdala o Kreku posebno knjigo. Tako knjigo; ki bi skušala biti vsaj nekoliko vredna Kreka, bi bilo mogoče napisati šele potem, ko bi bili vsaj za silo zbrani njegovi spisi in v podrobnostih preiskano njegovo življenje. S tem delom smo pa prišli šele do leta 1907; manjka torej še poslednjih deset let. Prav za prav moremo komaj reči, da smo prišli do leta 1907.

Čprav nimamo še izdanih njegovih Izbranih spisov in ne napisane obširne poljudne knjige, moramo vendar reči, da je bila vseh 25 let med nami živa želja, da bi spomin na Kreka ne zamrl preveč. Če pregledujete seznam literature o Kreku, ki je pridejan vsakemu zvezku Izbranih spisov, boste videli, da je precejšnja vrsta duševnih delavcev razmišljala o tem, kaj nam naroča mrtvi Krek.

Redkokdaj smo zamudili ob obletnici Krekove smrti, da bi se ga ne bili spomnili vsaj s kratkim člankom. Danes se nekoliko pomudimo pri eni njegovi lastnosti, zaradi katere se nam

je bil tako priljubljen v zasebnem in v javnem življenju: pri njegovi ljubeznivosti.

Zakaj se človek Kreka tako rad spominja? Odgovor bo pač preprost: ker ga na Kreka vežejo tako prijetni spomini. Kreka na cesti skoraj nikdar niste videli samega. Zakaj ne? Zato, ker se mu je med potjo vedno kdo pridružil in ga spremljal do doma, bodi si da je želel njegovega sveta, bodi si da je hotel samo uživati čar ljubeznive in duhovite družbe. Njegovo stanovanje je bilo kakor čebeljak. Ljudje so vedno hodili ven in noter. V počitnicah se je umaknil v hribe: nad 1000 m visoko kraljuje Prtovč. Pa tudi na Prtovč je imel vse polno obiskov, tako da so hudomušniki imenovali Prtovč slovensko Meko, kamor romajo molimi od vseh vetrov. Sam se je nekoč primerjal s — kolomazom: »Če v kaki organizaciji ne gre in skrpije, pa moram jaz priti, da pomagam — pa zopet gladko teče.« »Jaz sem kakor muren, pred čigar luknjo vedno kdo stoji in beza: Muren, muren, pridi ven! To, kar je napisal sotrudi pri delavski organizaciji v spominski knjigo, je zapisal pač iz lastne izkušnje:

Srečo pogledj, ki se sama použiva: vedno je manjša, ko drugim gorč. Njeno svetlobo uživajo drugi, nanjo misleč šele, ko je že ni.

Bodi kot sveča! Dovolj jih je v temi, treba jim luči, da pridejo iz nje. Gori, izgori in nase pozabi — pa zadovoljno bo tvoje srce.

Prosim, najvažnejši verz je poslednji: »pa zadovoljno bo tvoje srce.« Krek ni svoje službe drugim toliko čutil kot breme, ker je bila nje-mu skrb za brata — izvor sreče. Krek je imel svoje osebne skrbi in težave kakor vsakdo. Za vsako težavo je pa imel zanesljivo zdravilo: iz dela za druge se mu je rodila osebna sreča. Škof Keppler je napisal knjigo: Mehr Freude! Tam je poseben odstavek o virih veselja tudi: Freude durch Freude, kjer pisatelj razmišlja o tem, kako človek sebi ustvarja srečo s tem, da jo omogoča drugim. Svoje nazore o sreči je Krek razložil v zgodbi »o možu, ki je bil vseh nesreč poln«. Nizal jih je na vrvice kot jagode, dokler ni našel zdravila proti temu: kadar je hotel premišljati o lastni nesreči, ga je kdo poklical, naj pride pomagat — in pri tem je vedno izgubil po eno jagodo s svoje vrvice nesreč. (Izbrani spisi IV, 85.) Mislim, da smemo »Janezove« besede v Božjem blagoslovu aplicirati na Kreka samega: »Mene spremlja božji blagoslov in materina dobra dela. Jaz sem srečen.« (Str. 87.)

Danes, ko tako težko najdemo sončnega človeka, ki bi rekel o sebi, da je srečen, ne bo odveč, če se vprašamo po izvoru sreče pri možu, ki ni bil — da rabimo Cankarjevo besedo o Kreku — »sprazen sanjač«, ampak »izmučen delavec«. Odgovora na to vprašanje ni treba dolgo iskati. Krek sam je zložil pesem o — sreči. Malo dolg bo sicer citat, a za petindvajsetletnico imejmo potrpljenje! Tudi naj nas ne moti preprostost izraza, kakršne v pesmih že davno nismo več vajeni. Krek je pel pač ob drugačnem času, brez literarnih ambicij in samo mimo-grede, ne da bi si delal preveč skrbi n. pr. z rimo, če jo je bilo treba hitro najti.

Pesem ima naslov: »Mana« in je objavljena v I. zvezku Izbranih spisov na str. 94.

V stari bajti pod goro
Mana je doma;
sama z materjo staro
boren stan ima.

Pa saj sreča ni drvena,
ni drvena, ni kamnena,
sreča ni med davke vsteta,
ni na hišni broj pripeta.
Sreča kuka, koder je:
skozi les in kamenje,
skoz hodnik in skozi svilo,
žamet in beraško krilo.
Skozi mala okenca,
v prosta, sveža srčeca
rajiš v gosti ti priskače
kot v gradove in palače. —

V stari bajti pod goro
je veselje bdelo;
tam živel se sladko,
smejalo in pelo.
Kakor slavček smrečico
poživi,
kakor ribica vodico
razvedri,
je živila in vedrila

(Nadaljevanje na 4. strani spodaj.)

Skrivnost dr. Fu Mančuja, ki pa je dobro pisana. Slepac je že naravnost psihološka povest, zaradi česar v prvem delu ne zajame bralca, ki hoče že takoj detektivekega razpleta. Na vsak način pa dajem prednost Zametnim copatam pred Možem, ki je oropal mesto, ki je med temi zaradi svoje brezkrvnosti — ne v tem smislu, ker v njej ni umorov! — gotovo na zadnjem mestu. Zdi se mi, da bi mnogi bralci namesto takih in podobnih zapletenih zadev brali rajši povesti, kakor Marko Visconti, čeprav taka romantika tako malo spada v današnji čas, ki jo pa prav zato ljubi in zopet uživa. Je to reakcija na neromantičnost dobe: zatekanje v svet čustva in lepote, optimizma in idile, ki jo je na svetu tako malo.

Tako vidimo, da je spored prvega letnika pre-eej slučajnost ter nudi vsakemu nekaj: širokim plastem branje, ki je hvaležno sprejeto pri povprečnem bralcu, dočim je izobražencu manj dostopno in že davno preživeto (Dekle z biseri, Ljubzen, ki rešuje itd.) Nasprotno pa nudi tudi nje-mu nekaj odličnih del, za katere bo hvaležen za ložbi. Nekaj manjvrednih del bi brez škode za enega in drugega lahko izpadlo (Haggard, Družina) dočim je v celoti letnik pozitiven, brez šunda in celo nudi mnogo literarno izredno kvalitetnih del, tako izvernih kakor prevodnih. V celoti pa pravno neoporečno čtivo, notranje dobro, knjigo, pa tudi povečini umetniško zadovoljivo branje. Nekatera dela pa so naravnost klasične pomembnosti.

Drugo je glede zunanje in notranje opreme knjig. Gotovo so najboljše opremljene tiste, knjige, ki jih je opremilja Villanova, čeprav so le ornametalno literarne, brez prave perspektivne globine. Beraneku se je nekajkrat posrečila lepa oprema (Knez Marko, Deklica s Prisoj itd.), ostale opreme pa so vse bolj slučajnostne, včasih naravnost notranji vsebini nasprotujoče si in ubijajoče harmonijo (Ovčar Marko, Ljubzen, ki rešuje, zlasti pa Veliki beli molč). Nekatero knjigo so bile bogato ilustrirane tako Ovčar Marko (Sajevec), ali

Baj Ganjo (Jelinek), toda najuspešnejši v tem pogledu je gotovo Veliki beli molč. Priprani pa smo, da je to ilustrativni del samo težava prvega letnika, ter nudi lepo polje za napredek v prihodnjem letu. Nikakor si ni namreč mogoče misliti, da bi tako velika zamisel dosegla že svojo popolno zrelost v prvem letu.

Tako se nam zdi ta prvi letnik Slovene-ve knjižnice: nad vse uspela zamisel, ki je tudi notranje opravila svoj obstanek in svojo potrebo. Slabši prijemi tu in tam, ali pogršana oprema pri kakšnem delu gre na račun začetnih težav, ki se da z načrtnim izborom popraviti. Postavljen pa je trden temelj domači družinski knjižnici, kakor si ga nismo mogli postaviti v drugačnih časih, in kakor je našemu ljudstvu tako potreben: dobra poceni knjiga je našla dostop v vsako družino. Ta knjiga nudi družini branje ter je notranje duhovno ne razdira! In kdo naj bi ne postal naročnik take knjižnice?!

Koncert Ljubljanskega kvarteta

Značilno je, da se marsikaj skladatelj, ko je dovršil kako delo za velik, bučen ansambel, vedno rad zateče k ustvarjanju intimnejših del. To mu je deloma odpočitek, deloma priprava za nove vzpone, obenem pa nekaka zadostitev duševni potrebi po intimnejšem izrazu. Tudi poslušalec si vedno znova zaželi govornice, ki je bolj nežna in čustvena kot silna po izrazu. Prav godalni kvartet je tisto polje, ki je za skladatelja in za poslušalca v tem oziru najbolj hvaležno; posebno v časih, ki s silno težo pritiskajo na človeške duše, je človek tudi v glasbi vesel vsake mehke, božajoče besede. Zato se nam ni zdelo čudno, ko je bila velika filharmoni- nična dvorana ob zadnjem koncertu Ljubljanskega kvarteta lahko rečemo razprodana. Bili so časi, ki se jih gotovo tudi člani našega kvarteta s trpkostjo spominjajo: pri najboljše naštudiranih koncertih je dvorana občutno zevala, poslušalce bi skoraj na prete eseteli; celo takih, ki bi jih z vso upraviče-

Razkroj belokranjskega partizanstva

Prinašamo zelo značilen opis partizanske akcije v Beli Krajini, ki nam po eni strani zelo nazorno prikaže grozodejstva in pa zločinstvo osvobodilne fronte, na drugi strani pa prav tako jasno pove, kako se je partizanska sila v Beli Krajini združila in se je sedaj v popolnem razsulu umaknila.

Središče delovanja osvobodilne fronte v Beli Krajini je nekje na Mirni gori, nekajdo toliko priljubljeni izletni točki Belokranjcev. Tam se namreč nahajajo kolovodje belokranjske partizanske skupine. Komendant te skupine je neki Nedeljko Lozan, katerega pravo ime se ni znano. Politični komisar skupine pa je Borštnar Jože, prej prometnik v Metliki.

Belokranjska partizanska skupina ima — oziroma je imela — dve krdeli. Drugemu ali črnomaljskemu krdelu načeljuje Pezdirec Ivan iz Trnovca pri Metliki, politični komisar pa mu je Babor Mate, šofer iz Črnomlja. Res imenitni komandanti!

Prvemu ali metliškemu krdelu je najprej poveljeval znani pohajkovač Badovinac Ilija iz Rosalnice pri Metliki, za njim pa je prevzel poveljstvo zloglasni partizan James, osmošolec iz Novega mesta, katerega ime se tudi ni znano, a bo kmalu. Sedaj je komandant te tolpe Jer-man Drago, nekje od Krupe. Drugi kolovodje iz te tolpe so še: Jovan nekje od Novega mesta, Badovinac Marko iz Rosalnice, Silvan Gorski iz Kamnika (najbrž Silvan Klavžič), Mausar Ivan iz Kostanjevice, Hočevar Milan nekje od Semi-ča, Šajatovič Mike iz Priselj pri Zumberku ter neki Milan iz Gradaca v Beli Krajini.

Glavni tabor I. krdele je bil dolgo časa na Brezovi rebri med Malinami in Osojnikom. Dne 25. julija so partizani v velikem številu tvegali napad na vojaško posadko na Hrastu pri Su-horu. Napad, med katerim so poveljniki in dru-gi poglavarji jedli in popivali v Dragomlji vasi, ni uspel, partizani so se morali vrniti s krvavi-gli glavami. Po tem napadu se je glavni tabor I. krdele začel seliti na različne kraje, na Bre-zovi rebri pa je zapustil veliko število grobov nedolžnih žrtev.

Tam nekje se nahaja grob g. Antona Star-ca, upravitelja drevesnice in trtnice v Vinome-ru pri Metliki. G. Starc je bil zglod moža, ki je slovel po vsej okolici kot skrajno pošten in vzoren Slovenec. Ta njegova lastnost mu je pridobila veliko prijateljev, nakopala pa mu tudi komunistično sovraštvo. Domači komunisti so poskrbeli, da je dne 27. maja zvečer večja sku-pina partizanov prišla ponj in ga odvedla v glavni tabor. Tam je bil takoj naslednji dan sojen po partizanskih postavah. Njegov glavni tožnik je bil omenjeni Badovinac Ilija. Po sodbi so mu rekli, da se lahko vrne domov, na poti pa ga je partizan James ustrelil v tilnik.

Nekje na Brezovi rebri so bili umorjeni in pokopani tudi sledeči: Profesor Anton Oven iz Stranske vasi, župnija Semič. Odveden je bil in usmrčen v maju. Janez Južna iz Dobrave, žup-nija Podzemelj. Bil je eden najboljših fantov. Kaplan Jože Kofalt, ki je lani prišel s svojega službenega mesta in živel pri svoji materi na Krivoškem vrhu, župnija Semič. Partizani so ga odvedli dne 9. junija, 15. junija pa so ga umo-rili. Posestnik Ivan Klopčar iz Drašič pri Metli-ki. Odvedli so ga 25. junija, umorili pa nekako tri tedne pozneje. Pred smrtjo so ga mučili. Po-estnik Jožef Lončarič iz Rosalnice, župnija Metli-ka. Odvedli so ga 5. junija, nato so ga par dni mučili. Že omenjeni Ilija Badovinac mu je s ko-som stekla rezal kožo na hrbtu in mu potem hrbet večkrat masiral s soljo. Slednjič so ga ubili. Posestnika Alojzij Rozman iz Vidošič in

Naročnik nam piše:

„S pravim užtkom in skoro kar nepretr-goma sem bral povest

Neznani učenec

ki ste jo izdali v „Slovenčevih knjižnici“. Res, kot bi bral nov Quo vadis. Pale-stinska zemlja ob največjem prelomu sve-tovne zgodovine. Troj med judovskim fanatizmom, rimsko močjo in novim pre-kvasujočim Kristusovim naukom. Napeta zgodba razvajenega rimskega plemiča, ki postane po strašnih razočaranjih in pre-trpežjih doživetjih neznan Kristusov učenec in mučenec.“

nostjo pričakovali na koncertu, ni bilo videti. Zboljšal se je okus občinstva, spremenili so ee časi, pa tudi izvajalski nivo kvarteta se je izpo-polnil. Ne bomo raziskovali, kateri činitelj ima na občinstvo večji vpliv; veselji smo, da je koncert v vsakem oziru tako lepo uspel.

Pri izbiri sporeda so se držali izvajalci na-čela od starejšega k novejšemu. Tako smo slišali na prvem mestu Boccherinijev kvartet v a-duru op. 33, št. 6. Delo je na zunanjo preprosto, v gradnji jasno in pregledno, v melodiji mehko, prikupno, pa tudi ognjevit. Beethovnov prvi kvartet v f-duru iz opusa 59 je v prvem stavku poln vzvišene resnosti, drugi kaže vse polno izvernih in du-hovitih domislekov, v adagio pride do veljave plemenita kantilena, v zadnjem skladatelj vpelje in z vso umetnostjo obdeluje in razpreda neko rusko temo. Dvočakov d-mol kvartet op 34 je plemenito, prefinjeno delo, polno čustva in življenja. Sploh dobimo malo skladateljev, ki bi znali to zdru-zenje skladateljsko tako spretno in duhovito izrabiti kot ravno Dvočak.

Člani Ljubljanskega kvarteta: Pfeifer, Dermelj, Sušteršič in Sedlbauer so vsak na svojem instru-mentu priznani umetniki. Tudi v skupni igri se že dalje časa udeležujejo. Pri Boccheriniju je bilo si-ker v začetku čutili majhne neenakosti v izvajanju, pa so se igralci kmalu znašli in so nam pripravili res lep, užitka poln večer. Njihov zagon je rasel od točke do točke, višek je dosegel pri Dvočaku, ki so ga podali v vsej pristnosti in dovršenosti. Pri njihovi igri je opaziti neko zadržanost in umirjeno odtedenost v dinamiki, ki nikoli ne iz-stopa iz okvira komornega izražanja; zato ni niti na najmočnejših mestih opaziti nestetične vilji-vošči v podajanju. Fraziranje je jasno, skladbe po-dajajo oblikovno plastično. Zato tudi vzdržijo ves čas tesen stik z občinstvom.

Gotovo je mnenje in želja vseh številnih ude-ležencev, da ne bi Ljubljanski godalni kvartet ostal pri edinem koncertu v tej sezoni. M. T.

Anton Kučinič iz Zeleznikov pri Metliki. Oba sta bila odvedena 9. julija. Njuna nadaljnja usoda sicer ni dokončno znana, vendar se go-tovo ne razlikuje od usode že naštetih. Župnik Ivan Raztresen s Suhora pri Metliki. Odvedli so ga 21. julija zvečer. Naslednji dan so ga so-dili. Najhujši očitke je bil, da se je gospod žup-nik izjavil, da bo glad prisilil partizane k vdajli. Po obsodbi ga je ustrelil že imenovani Marko Badovinac iz Rosalnice. Poleg omenjenih skriva Brezova reber še večje število drugih grobov, partizanskih žrtev iz Semiča in okolice.

Prvo krdelo belokranjske partizanske sku-pine pa ima na vesti še mnogo drugih žrtev, ki so bile pobite izven glavnega tabora. Na svojem domu je bil 14. maja ustreljen Ivan Lojk iz vasi Dolje pri Suhoru. 23. junija je bila na Doljnem Suhoru ustreljena njegova mati posetnica Ma-rija Lojk. 16. maja je bil v svoji hiši v Dolah z bombno ubit delavec Kolar Mihael. Istotako v maju je bil na suhorski cesti ustreljen Martin Težak, trgovec iz Hrasta pri Suhoru. 13. junija sta bila na Krivoškem vrhu umorjena poljedelec Jakob Plut in njegova žena Frančiška. 27. julija sta bili pri Rosalnicah med delom na polju ustreljeni Marija Lončarič, žena zgoraj omenje-nega Jožeta Lončariča, in njuna 14 letna hčerka Anica.

V juliju je bil v gozdu pri Primostku umo-ren posestnik Franc Tomc iz Primostka. Po treh tednih so ga našli v gozdu in ga preneli na pokopališče v Podzemelj. Partizani so se spravi-li tudi na družino Janeza Nemanica iz Dobra-vic. Gospodarja so v avgustu odvedli v svoj tabor. Čez en teden so prišli zopet na njegov dom in odvedli živino. Janezu Nemanicu je še posrečilo, da je iz tabora ušel. Razbojniki so se hoteli zaradi tega maščevati. Ker niso mogli več do njega, so ustrelili njegovo nečakinjo Ma-rijo Virant in njegovo sestro Marijo iz Dobra-vic. Ta zločin se je zgodil na Dobravcih dne 6. septembra in je zadnji doslej znani partizan-ski umor v metliški okolici.

Ni pa to še zadnje nasilno dejanje metliških komunistov. Kakor povsod drugod, se je tudi miroljubno belokranjsko ljudstvo končno odlo-čilo, da v samoobrambi seže po orožju. Partizanom je seveda to šlo na živce in so zagrozili neusmiljeno maščevanje vsakomur, ki bi se pri-družil samoobrambi. V skladu s to grožnjo so v noči med 24. in 25. septembrom izropali ži-vino, obleko in živež pri nekaterih domačijah, ki so dale kakega protikomunističnega borca. Izropali so tudi župnišče in cerkev v Radovici. 28. septembra se je temu ropanju pridružil še požiganje. Požigali so v Bereči vasi pri Suhoru vsa poslopja ene domačije, poleg tega pa še tri pode in eno zidnico. Ta roparska dejanja pa so samo pospešila samoobrambo. Kmet je povsod videl, da so to zadnji krči »osvobodilne fronte«, ki jo je treba na vsak način in z vseni sredstvi uničiti.

Junaštva »Dolomitskega odreda« (iz Slov. poročevalca): »V Dravljah je bil spopad z belo gardo, kjer je padlo 12 belogardistov...« Resnica na je: že pet ljudi je odpodilo iz Dravelj brez kakih izgub komunistično tolpo.

Propad metliške partizanske tolpe se je pričel prav za prav že z neuspešnim napadom na Hrast. Po tem napadu se je glavni tabor preselil iz Brezove rebri najprej v Gaberje onstran Gor-jancev. Začelo se je obupno beganje iz kraja v kraj. Po 4 dneh so se selili zopet na to stran nad Popoviče, kjer se je ena skupina že prej nahajala. Od tu je šla ena skupina nad Osojnik, kjer pa je mogla ostati samo tri dni, nakar se je spet vrnila nad Popoviče. Nekaj več miru je imela metliška tolpa v Gorjancih nad Koriti. Okoli 20. avgusta pa se je preselila na Slabo gorico pri Koprivniku. Tam so se zbrale vse belokranjske partizanske tolpe, ki se zdaj potikajo po kočevskih krajih med Mirno goro in Koprivnikom. Manjše, posamične podivjane skupine pa se še vedno klatijo po belokranjskih vaseh in strahujejo ljudstvo. Vendar pa povsod že nastopa samoobramba, ki bo kmalu naredila konec posamičnim roparskim vpadom komu-nističnih tolp. Ker so slovenski komunisti že v nemoči, so poklicali na pomoč hrvaške komu-nistične tolpe, ki pa so bile razbite in poglane v beg.

Ljubljanskim naivnežem iz »Slov. poročevalca«: »Kaplan iz Mirne peči je že mrtvega partizana bodel z nožem. Ta bogokletnik je klical: V imenu Kristusovem, zakolijte ga!« — Le kdor je tik pred uničenjem, se more posluževati takih laži.

Kako sijajna disciplina in iskreno tovari-štvo vladata med partizani iz Metlike, nam osvetljuje naslednje črtice.

Kot zdravnik in eden izmed vplivnejših vo-diteljev deluje pri belokranjskem partizanskem odredu znani komunist dr. Alojzij Mihelčič iz Metlike. Svojo skrb za ranjene kaže s tem, da hodi po vaseh jest in pit, skrb za bolnike, za čiščenje in prevezovanje ran itd. pa prepuča stovarišne bolničarju. Če se ubogi ranjenec ob priliki zdravnikovega obiska vendar drzne po-tožiti o bolečinah in prositi za zdravniško po-moč, mu stovariš zdravnik odgovarja z nor-čevanjem in prostaškim zmerjanjem. Ali na-slednje: v taboru je bil nastavljen za intendanta Janko Badovinac iz Ostriža. V svoji praktični usmerjenosti je hitro spoznal koristnost inten-dantske službe: zakopal je zase 26 velikih hle-bov kruha in 6 šunk. Seveda se mu je vse po-kvarilo in povrh je še vsa zadeva prišla na dan. Toda ker je Janko Badovinac slučajno v svaštvo z dr. Mihelčičem, se mu kajpak ni nič zgodilo.

To je zgodovina belokranjske partizanske tolpe, ki se je sedaj umaknila pod pritiskom sile v kočevske gozdove, kjer se ji zdi, da je na varnem. Seveda je to njeno mnenje zmotno. Kakor drugod, bo tudi tukaj tolpa zločincev prej ali slej doživela svojo odločilno uro in plačala kazen za vse zločine nad ljudstvom.

Laž je orožje komunizma. Komunističnim lažem nasedajo samo na-ivneži in nepoučenci.

Drobne novice

Koledar

Četrtek, 8. oktobra: Brigita Švedska, vdova in ustanoviteljica reda; Simeon, starček; Deme-trij, mučenec; Artemon, mučenec.
 Petek, 9. oktobra: Dionizij, škof in mučenec; Ludovik Bertrand, spoznavalec; Abraham; Publia, opatica in mučenica.

Novi grobovi

† Gosp. Cvetko Gombač je umrl 7. t. m. v cvetu mladosti, star komaj 25 let. Dolgo časa ga je mučila zavrtna bolezen, kateri se je zglejčno upiral, a ji je končno podlegel. Naj počiva v miru! Globoko užalosteni družini izrekamo naše iskreno sožalje!

Isšli sta dve krasni novosti:

BUDAK:
OGNJIŠČE II. DEL
 400 strani. Prodajna cena L 70

KOCIPER:
GORIČANEC
 376 strani. Prodajna cena L 60

Narčniki „Naše knjige“ prosimo, da obe knjigi dvignejo v naši knjigarni. Tam se dobe tudi vse potrebne informacije.
Novomaščani pa v podruž. Novo mesto.
 Založba „Naša knjiga“
Ljudska knjigarna v Ljubljani
 Pred Škofijo 5 ali Mik ošičeva 5

— Glasbena zgodovina. Predavanja iz glasbene zgodovine se prične v Slogini glasbeni šoli dne 8. t. m. ob 17.30. Glasbena zgodovina je zanimiva ne le za onega ki se uči glasbe, temveč tudi za vsakega ljubitelja glasbe in za omikanca sploh. Poslušati jih more za malo pristojbino vsakdo: Predavanja bodo enkrat na teden. Pojasnjevali jih bodo od časa do časa glasbeni nastopi. Prijave sprejema šolska pisarna v Pražakovi 19.
 — Skupinski pevski tečaji za začetnike in lanske gojence se prične v Slogini glasbeni šoli z oktobrom. Pevci, ki se žele izveždati v pravilnem in lepem petju, se morejo še vedno prijaviti. Skupinski pevski pouk ima namen širiti kulturo pevskega glasu tudi v krogih onih pevcev, ki si ne morejo glasu izboljševati z obiskovanjem solopetja. Prijave sprejema šolska pisarna v Pražakovi ulici 19.

— Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaji se prične v četrtek, 8. oktobra. Hitra in uspešna desetprstna metoda. — Največja moderna strojepisnica, 60 raznovrstnih pisalnih, računskih, razmnoževalnih strojev. — Specialna strojepisna šola! Posebni tečaji tudi za stenografijo, knjigovodstvo in moderne jezike. Informacije, brezplačni novi prospekti s slikami na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.

— Se imamo dobrostrno mladino! Te dni je prinesla ljubka gospodična Majda iz Rožne doline siromasnim gluhomim otrokom lepo darilo v znesku 340 lir, pa še nekaj centesimov povrh. Povedala je, da daruje to mladina iz Rožne doline kot čisti prebitek neke igre, pa da ni potreba nobene zahvale. Nak, gospodična Majda, tako pa ta reč ne gre! V času, ko se toliko govori o posurovelosti naše mladine, je treba javno pribiti, da temu le ne bo tako. Dokaz, da ima naša mladina še plemenita čustva, morda niti ne v tako redkih izjemah, ne samo na jeziku, ampak tudi v dejanju, je baš to spontano darilo. Malokdo se danes spomni gluhomim siromakov, kakor da jih sploh ni več na svetu. Oni pač ne znajo govoriti o svojih tegobah in jih zato vsak drug prosjak zlahka odrija z darom svojega zdravega govora od skorje, ki bi je bili tudi oni potrebni. Da se pa kdo sam od sebe spomni teh neboljginev in da pride taka pobuda celo iz vrst naših mladih ljudi, je treba postaviti kot posmehljiva vreden zgled vsej naši javnosti. Lepa in najlepša hvala vsem, ki imajo delež na tej dobrostrni akciji. Vam, gospodična Majda pa še posebej, da ste se potrudili prav v nasprotni konec mesta, kar danes niti ni tako majhna žrtev. Prepričani smo, da to dobro delo ne bo ostalo osamljeno. Bolj kot kdaj prej ljudje lahko spoznajo, koliko je vredno, da imamo ob vsem pomankanju vsaj zdrave čute, posebno pa še dar zdrave besede, brez katere bi marsikdo obupal

nad svojo usodo. Zato naj nam bodo tem bolj pri ercu tisti naši sobratje, ki jih je nedoumna nara-va oropala tega daru in ki smo jim zato dolžni pomagati po svojih najboljših močeh. Da se tega zaveda naša mladina tudi v teh časih, je zgovoren dokaz, da smemo še graditi vanjo svoje nade za lepo in prijaznejšo bodočnost.

— Lepo vreme traja dalje. Že deseti dan zaznamuje vremenska kronika najlepše jesensko vreme, kakršnega že kmalu ni bilo ob tem času. Vsak dan je zjutraj megla, nato sonce in toplo. V sredo zjutraj je bila zelo gosta megla in je zgodaj iz megle nekoliko rosilo tako, da so bila tla po drevoredih mokra in je človek sprva mislil, da je mogoče ponoči deževalo. Torej je bil izredno sončen in vroč. Posebno na prostem, tako okoli pokopališča Sv. Križa, je sonce močno grelo, da je bil marsikdo mnenja, kakor da smo sredi vročega poletja. Toploter v ženski bolnišnici, ki je pritrjen popolnoma na sončno stran, je izkazal kar +34,8 stopinj Celzija. Meteorološki zavod pa je v torek v senci zaznamoval dnevni temperaturni maksimum +23,3 stopinj Celzija, nekaj višji od prejšnjega dneva. V sredo je bila tudi za stopinjo višja jutranja minimalna temperatura, ko je toplomer kazal +12 stopinj Celzija. Lani na ta dan smo imeli zelo hladno jutro in je bilo +6 stopinj Celzija. Barometer ima tendenco dviganja in je v sredo dosegel višino 769.1 mm.

— Lisič letos ni. Včeraj smo poročali, da bodo sedaj po prvem septembrskem dežju gobe prav dobre obrodile. Za čuda pa so letos v nasprotju z lanskim letom dobro obrodili jučki, ki jih sedaj dolenski gobarji po prav dobri ceni prodajajo v Ljubljano, niso pa obrodile lisičke. Nekaj znah poznavalec krajev po Golovu, kjer so vedno rastle lisičke, nam je pripovedoval, da je v vsem golovškem gozdu, ki ga je obhodil, našel sicer prav lepe jučke, ne pa lisičk, kvečjemu tri, štiri prav drobne. Torej prav narobe kakor lani. Jurčki so si torej od lanskega leta, ko so ljudje nabirali zgolj lisičke, saj jurčkov sploh ni bilo, opomogli in letos lepo poznali, lisičke pa so ljudje s svojim divjaškim načinom nabiranja za letos onesposobili za dobro rast, morda pa jim tudi letošnje precej vroče poletje ni bilo všeč.

Ljubljana

Za vpludnost mestnega uslužbenstva

Zaradi čim bolj vpludnega in uslužnega obče-vanja s strankami je podžupan comm. dr. Salvator Tranchida pred kratkim razposlal okrožnico vsem vodjem mestnih uradov in podjetij.

Ljubljanski podžupan v novi okrožnici opozarja na svojo okrožnico z dne 17. julija t. l., nanašajočo se na dolžnosti funkcionarja do urada in strank, ter smatra, da je bila prebrana in vsem uslužben-cem tudi primerno razložena. Zdi se mu pa, da je treba vendar spet oveseliti spomin ter se zato sklicuje na tisti odstavek prve okrožnice, ki je dosti jasen in natančen ter tako tudi lahko razumljiv vsem — ne glede na izobrazbo.

Ta odstavek se pa glasi:
 »V stiku z javnostjo naj javni uradnik vedno upošteva osnovno navodilo »li ljudstvu na rok«, kar pomeni, naj ne čakamo, da se pokaže potreba, in še manj odlagamo — pogosto zavojo nepotrebnih formalnosti — zakonito sprejemanje prošelj in vlog. Pač pa je treba že vnaprej preprečiti, da bi zadeve ne postale preveč pereče: pripraviti in ukreniti je treba vse o pravem času; z uvidevno-stjo in pravičnostjo je treba izkazovati ono pomoč in čuječnost, ki z njo dosežemo, da bo tudi morda neprijeten, strog ukrep sprejet voljno in občuten manj težko, ker je pač potreben iz najvišjega in-teresa skupnosti. Kdor koli potrebuje posredovanje urave, naj ima vti. da vsekdar najde ono tenko-čutnost, ki mora biti svojstvo vsakega funkcionarja.«

Nadalje pa podžupan comm. dr. Tranchida želi, naj načelniki oddelkov bolj spremljajo delo svojih podrejenih uslužbencev, da bodo vpludnost, ljubez-ivnost, predvsem pa potrpežljivost imeli za stalno pravilo pri obče-vanju z občinstvom, saj imajo stranke, če žele kakršno koli pomoč, pravico do tolažbe z dobro besedo, ki je vedno prepričljiva.

Naposled okrožnica nalaga vodjem posameznih oddelkov odgovornost za vpludno in uslužno obče-vanje mestnega uslužbenstva s strankami.

Krompir za oktober

Za oktober dobe upravičenci na nakaznice za krompir po 10 kg krompirja na vsak oktobrski odrezek. Na septembrske odrezke nakaznice za krompir ne bo krompirja, ker so upravičenci že

Pojte, pojte k Manici,
 da se razvedrite,
 v njenem mladem srcecu
 sreče se učite!

Kadar, mislim na to pesem, se mi vriva vprašanje: ali ni bilo v Kрку nekaj prepro-sti in sreče — vselega Frančiška iz Asisija? Morebiti bo kdaj kak poznavalec pesnika Son-čne pesmi, ki so mu bile rastline in živali brat-je in setre, opisal Křka od te strani.

Ne bomo se pa čudili, da je bil mož, ki je bil tako sončna narava, čigar srce je vse umelo in se jalo srečo, kamor je šel, tudi za svojo oko-lico tako privlačil.

Ljubezen do bližnjega se je zrcalila tudi v Křkovem političnem delu. Saj ne bomo po-vedali nič novega, tudi zapisano je bilo to že nekajkrat, kako je Křek definiral politiko. Bilo je na dijaškem soc. tečaju na Sv. Joštu l. 1906 ali 1907, ko je uvajal akademike v umevanje javnega življenja na njemu lastni način: ni predaval, ampak se je razgovarjal in jim bil le »babica« pri porodu njihovih misli. (Sokrat je svojo metodo imenoval »babništvo«, češ da izvršuje isti poklic kakor njegova mati, ki je bila babica, samo da on pomaga pri rojstvu misli.) Pa je prišlo na vrsto vprašanje, kaj je prav za prav politika. Prvi hip molk. Nato smo se pa kar oddahnili in se vsi pridružili tistemu, ki je preprosto označil politiko kot skrb za jav-nost. Seveda! Saj prava politika tudi ne sme biti nič drugega. Vse Křkovo bistvo je izžare-valo to definicijo. Ljubezen ne išče svojega, tudi v politiki ne. Zato je pa Křek lahko rekel štiri leta pred smrtjo (v deželnem zboru 4. ok-tobra-1915): »Kljub temu, da sem stal v naj-hujših bojih, nisem imel prav za prav nikoli opravka s kom na tak način, da bi mi mogel očitati, da sem mu žalil osebnost čast.« In zato nas bo tudi manj presenečalo, da je po Kř-kovih smrti prvi poslal prispevek za Křkov

V nekaj dneh izide Janez Jalen:

»BOBRI«

I. DEL

Najlepše branje Vam nudijo knjige „Slovenčeve knjižnice“

Naročite se nanje!

Vsaka knjiga le 6⁰ Lir

dobili po 10 kg na črke A, B in C septembrskih živilskih nakaznic. Krompir oddajajo naslednje trgovine:

Bahovec Josip, Sv. Jakoba trg; Bartl Henrik, Predjamska 24, Blažir Vladimir, Zelena jama 17; »Ekonomec«, Kolodvorska ulica 8; Gorišč Danica, Tržaška cesta 26; Gospodarska zadruga, Bleiwei-sova (prej Tyrševa) cesta 29; Gospodarska zveza, Maistrova cesta 10; Gregorc & Comp., Bleiwei-sova (prej Tyrševa) cesta 92; Jelatin Ivan, Napoleonov trg 1; Jereb Rudolf, Campova ulica 8; Jurca Adolf, Kolodvorska 32; Jurčič Simon, Blei-wei-sova (prej Tyrševa) cesta 5; Kačar Franc, Sv. Petra cesta 67; Kačar Franc, Vodnikova ce-sta 87; Kamenšek Franc, Einspillerjeva ulica 20; Kladnik Josip, Sv. Petra c. 14; Kmetijska dru-žba, Novi trg; I. del. konzumno društvo v vseh svojih prodajalnah; Konzumno društvo Vič; Kovačič Marija, Miklošičeva cesta 34; Krulje Pavel, Gerbičeva 3; Kušar Ana, Tržaška cesta 91; Kušar Helena, Rožna dolina IX-5; Langus Ivanka, Vidovdanska cesta 2; Legat Anton, Miklošičeva cesta 28; Lušbina Franc, Tržaška cesta 66; Lun-der Terzija, Rožna dolina V-26; Marinko Tere-zija, Prisojna ulica 7; Marn Neža, Tržaška c. 75; Marolt Karel, Trnovska cesta 13; Medved Ivanka, Zaloška cesta 45; Mežan Janko, Medvedova uli-ca 36; Miakar Julija, Bežigradska 20 in Stari trg 28; Motoh Bogo, Křekov trg 11; Nabavljalna za-druga drž. nameštencev; Nabavljalna zadruga drž. železničarjev; Nabavljalna zadruga mestnih usluž-bencev, Prečna ulica; Niklsbacher, Pražakova ul.; Oven Anđela, Hrenova 19; Pauli A., Sv. Petra 38; Pengov Osvald, Karlovska 19; Pezdur Ivan, Gra-dišče 3; Smrkolj, Vošnjakova ulica; Soklič Matko, Pred konjušnico 4; Sarabon Andrej, Zaloška 1; Šeme Josip, Opekarska cesta; Škulj Marija, Trža-ška cesta 50; Šlamberger Fani, Središka ulica 7; Stular Nežka, Bleiweissova (prej Tyrševa) cesta 37; Tomšič Marijeta, Kolezijska ulica 23; Urbas Mi-roslava, Slomškova ulica 13; Verlič Josip, Blei-wei-sova (prej Tyrševa) cesta 31; Volk Avgust, Resljeva cesta 24; Vrhovec Franc, Jernejeva 30; Zaplatil Angela, Galjeviča 9a.

I Jate ptic selik nad Ljubljano. V torek po-poldne so Ljubljani imeli priliko opazovati velikansko jato nekih ptic selik, ki so letele pre-cej visoko nad mestom od severa proti jugu. Nad mestom so neka časa krožile v zavojih, nato pa so zavile proti jugu. Letele so precej visoko, tako da ni bilo mogoče točno ugotoviti, katere so bile. Le toliko je bilo gotovo, da to lastovke seveda niso bile, ker so se te že prej odselile, pa tudi ne galebi, ki običajno v tem času lete nad našim me-stom s severa na jug. Galebi so namreč bele barve, te pa so bile črne. Galebi lete nad našim mestom običajno ponoči in jim ljudje pravijo za-radi glasu, ki ga dajejo od sebe, »žvižgavke«. Ver-jetno je, da so bili to nemara škorei, ki so pravi ptiči klateži in včasih, kako gorko jesen, kakršna je prav letos, ostanejo v naših krajih tudi precej pozno.

I Dijaki-inje, ki letos ne nadaljujejo šolanja na drž. šolah, imajo priliko, da se strokovno iz-obrazijo za praktične poklice na trgovskem učili-šču »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domo-banska 15. Enoletni trgovski tečaj in višji trgov-ski tečaj! Podrobne informacije in prospekti na razpolago pri ravnateljstvu.

I Na uršulinski gimnaziji je začetna služba božja v soboto, dne 10. oktobra, v ponedeljek, 12. oktobra se prične redni pouk.

I Večerni trgovski tečaj — v središču mesta na Kongresnem trgu št. 2 pri Trgovskem učnem zavodu nudi splošno pisarniško izobrazbo in pouk iz strokovnih predmetov vsem onim, ki so čez dan zaposleni in se pouku posvetijo lahko šele

v večernih urah. — Šolnina zmerna. Tečaj je do-stopen vsakomur. Izrabite priliko, da si s strokovnim znanjem zaguarate bodočnost. Informacije in vpisovanje dnevno, tudi zvečer. Novi, brez-plačni prospekti na razpolago.

I Abonenti reda četrtek bodo imeli danes v četrtek ob 17 predstavo E. Gregorinove igre v sedmih podobah z uvodom: »Oče naš. Delo za-jema vsebinsko sedmero prošelj in molitve ter jih ponazorjuje v moralnih in socialnih vprašanjih iz današnjega časa. V delu je zaposlen ves dramski ansambel. Igro je režiral E. Gregorin, zvočne efekte je posnela tveška »Radio Philips« (Zrimšek).

I Nova »Traviata«. Operno gledališče bo začelo letošnje operno sezono s popolnoma na novo na-studirano »Traviato«. Predstava bo zanimiva, ker bomo slišali v naslovni partiji prvič Ksenijo Vi-daljevo, za katero pomeni nastop v tej vlogi novo stopnjo razvoja. V tenorski partiji bo spoznalo občinstvo debutanta Draga Čudna, gojenca pevske pedagoginje ge. Ljudmile Serpekove, očeta bo pel Janko, zdravnik T. Petrovič k. g. Dirigent: Bo-žebre, režija in scena C. Debevec, zborovaja R. Ši-monič, koreograf inž. P. Golovin.

I Mislite na bodočnost! Temeljito znanje ste-nografije in strojepisja vam odpira vrata v tr-govske, industrijske, notarske in druge pisarne. Prijavljanje dnevno od 8 do 12 in od 14 do 16. Mestni trg 17-I. Začetek novega pouka 12. oktobra.

I Električne ure popravljajo. Zadnji čas so se električne ure ustavile na vseh krajih. Nastopili so v mehanizmu defekti. Ljudje komaj čakajo, da bodo te ure začele zopet redno in točno funkcionirati, kajti marsikdo se je nanje tako navadil, da je svoj čas dela uravnaval po njih. Te dni so začeli te ure temeljito popravljati.

I Starši. S poukom otrok srednjih, strokovnih in ljudskih šol že začemanjo. Vpišite jih že sedaj, ker bomo z njimi ponovili vso stvarino, predno gredo v šolo, pozneje pa bomo z njimi delali vsak dan sproti po dve uri (razlaga, poprava na-log, priprava, izpraševanje itd.) Informacije in prijavljanja dnevno od 8 do 12 in od 14 do 16. Korporetorij, Mestni trg 17-I. nadst.

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama: Četrtek, 8. oktobra ob 17: »Oče naš...« Red Četrtek. — Petek, 9. oktobra zaprt. — Sobota, 10. oktobra ob 17.30: »Večno mlada Salome«. Izven. — Nedelja, 11. oktobra ob 14: »Poročno darilo«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. — Ob 17: »Oče naš...« Izven.

Opera: Sobota 10 oktobra ob 17: »Traviata«. Red premierski. Otvoritvena predstava operne sezone. — Nedelja, 11. oktobra ob 16: »Seviljski brivci«. Izven. Gen od 24 lir navzdol. — Ponedeljek, 12. okt. zaprt.

ROKODELSKI ODER. »Kadar se utra oblake je dramski prvenc mladega J. Zigona. Ima pa vse odlike moderne odrske stvaritve. Gledalec pretresa drama, in mu kliče da se mora vsega lotiti s čisto mislijo. Izgleda Rokodelskega odra bodo dramo urizorili v nedeljo, 11. t. m. ob 5 popoldne. Predprodaja vstopnic v društveni pisarni, Petrakova 12. I. nadst. na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred pred-stavo.

RADIO. Četrtek, 8. oktobra: 7.30 Lahka glasba 8. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 12.30 Komorna glasba — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Polke in mazurke — 13. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 13.15 Poročila Vrhovega Povelstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.30 Pet minut gos-poda X — 13.35 Lahko glasbo vodi dirigent Gallino 14 Poročila v italijansčini — 14.15 Simfonična glasba na ploščah — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Go-dalni orkester vodi dirigent Spagelari — 17.45 Kon-cert sopranistke Luise Garbi — 19.30 Poročila v slo-venščini — 19.45 Pisana glasba — 20. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 20.20 Komentar dnevni-h dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške vesti — 20.45 Lirična prireditel družbe EIAR: Nagajivi ljubimci, komična enodejanka Erika Comitta — glasba Anti-lia Perellija; Horacij — zgodovinska enodejanka Livija — glasba Enija Perrina. V odmorih: prela-vanje v slovenščini: Zanimivosti v slovenščini — 22.45 Poročila v italijansčini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: dr. Pie-coli, Bleiweissova c. 6, mr. Hoševar, Celovška c. 62 in mr. Gartus Mofe Zaloška 47.

POIZVEDOVANJA. Izgubila sem očala v mo-drem usnatem toku Najditelja prosim, da jih odda pri upravi »Slovenec«.

Iz Gorizije

Lepa jesen. Po deževnem vremenu proti kon-cu septembra so nastopili sedaj krasni jesenski dnevi. Omamljata nas jasna in prijetno jesen-sko sonce.

Duhovniške spremembe. Za podravnatelja v centralnem bogoslovnem seneišču je imenovan g. Just Soranzo, za duhovnega ravnatelja (spiri-tuala) dr. Fr. Močnik, do sedaj stolni vikar; g. tolminski kaplan Stanko Pontar je postal župni upravitelj na Camini; g. Jože Zabkar je name-ščen za kaplana pri mestni župniji sv. Lucija; g. Evg. Osnach, župni upravitelj na Lgaica je premeščen za vikarja v Boreano.

Posojilnica v Sebegliu. Kmečka posojilnica in hranilnica v Sebegliu je šla pred leti v likvidacijo. Z odlokom vladnega načelnika je bil te dni namesto dosedanjega likvidatorja imeno-van odvetnik F. Paglilla za likvidatorja.

Iz Hrvaške

Dr. Budakovo »Ognjišče« v sarajevskem gle-dališču. Sarajevsko gledališče je začelo novo gle-dališko sezono z Rabadanovo priredbo najbolj-šega dr. Budakovega dela »Ognjišče«. Kakor na ostalih odrih, je Budakovo »Ognjišče« doživelo velik uspeh tudi v Sarajevu. Komad je režiral Hinko Tomašič.

Banjaluka se modernizira. Poleg novih uradnih poslopj bo dobila Banja Luka v krat-kem tudi novi poslopji za žensko gimnazijo in trgovsko akademijo.

Na Zrinjevcu v Zagrebu bo drugo leto po-stavilo Hrvatsko društvo muslimanov v Zagrebu spomenik muslimanskomu književniku in jav-nemu delavcu dr. Safvet-begu Bašagiću. Osnutek za spomenik je izdelal akademski kipar Iv. Paleka.

Ob 25 letnici Křekove smrti

(Nadaljevanje s 3. strani.)

Mana zala, Mana mila
 zatemnelo kočico,
 v njej pa staro mamico.
 Mlado njeno srcece
 vse umeje,
 koder utriplje, koder gre,
 srečo seje.
 Razgovarja se z vetrovi,
 z dežkom drobnim in s plazovi,
 s skalo sivo,
 s plodno njivo,
 s črno goro.
 z mlado zoro:
 razumeje vonj cvetic,
 ščebetanje drobnih ptic,
 perje javorjevo in gaju,
 angelčke v nebeškem raju.
 Celi svet ji je odprt,
 cesto vidi v božji vrt:
 gori, kjer sam Bog prebiva,
 blagre svoje na nas uliva.

Izpustimo 20 verzov in berimo samo še ko-nec:

Pojte gledat jo ljudje,
 sreče se učite ž nje!
 V stari bajti pod goro
 sreča je doma,
 vi pa begate zanjó
 tožnega srca.
 V stari bajti pod goro
 sveti mir prebiva,
 vam pa solza za solzo
 se po licu uliva.
 V stari bajti pod goro
 božja nada vladá,
 svet pozabil je nanjó
 in brez upa pada.

spomenik in s tem šele sprožil misel, da je tre-ba takoj organizirati akcijo za postavitev spome-nika — Ivan Hribar, vodja nasprotne stran-ke. Hribar je dal v ta namen 500 kron, kar je bilo za takratne čase tako velika vsota, da ne vem, ali je kdo od darovalcev za Křekov spome-nik dosegel Hribarja.

Kako je spravil Křek ta plamen v sklad z bratstvom narodov? V tem oziru mu je dal naj-lepše izpričevalo veliki pedagog in filozof Foerster, s katerim se je bil Křek seznanil na političnih posvetovanjih med minulo svetovno vojno: »Redkokdaj sem srečal človeka, ki bi bil tako globoko in ves zakoreninjen v lastnem ljudstvu — zdelo se je, da je zrastle iz dehteče pomladanske zemlje — pa da bi bil hkrati tako ljubeče odprt za tujerodne vrline.« (Citav v Casu XX., str. 175.) Odprtost za tujerodne vrline se je kazala tudi v tem, da se je rad učil tu-jih jezikov in da je poslednje, kar imamo izpod njegovega peresa, poskus prevoda pesmi iz francoskega in angleškega slovstva. (Dom in svet 1918, str. 164—165, in 1919, str. 304—307.) Že natisnjeni V. zvezek je prinašala na 26 stran-neh prevode iz italijansčine (Manzoni, zlasti pa Ada Negri).

Vredno je povedati, kako je Křek s svojo vedro dušo gledal vse boje v življenju, v veli-kem in v malem. Ne vem več, ob kateri priliki in kdaj je bilo, besed se pa spomnjam prav natančno, saj so mi bile nekako odkritje: »Ljud-je se pripravajo zaradi tega, da bi bili potem prijatelji.« Prijateljstvo je torej končni cilj vseh bojev.

Zaključujemo pa s Křekovimi besedami, ki so mu jih v Selcih l. 1922. napisali na spome-nik:

Spomin na Te nikdar ne bo se izgubil,
 še pozni rod k hvaležnosti bo vabil.
 Pri nas držimo, kar je kdo obljubil.
 Naš rod nikoli Te ne bo pozabil.

Nekaj za mlada srca

Jurček

Jurčku so ukazali, naj gre nabirat gobe v gozd. Posebno na jurčke naj pazi. Kako ne bi pazil nanje, ko je pa sam Jurček! Kako smešno se mu je zdelo njegovo ime! Ali res niso mogli izbrati boljšega, ko so ga krstili tam v farni cerkvi?

Tako je premišljeval, ko je stopal po gozdni stezi. Mokra tla so se vdiral, ni mu pa je tako ugajalo, da je zagazil v blato in z bosimi nogami tical po njem. Če hoče res nabirati gobe, pač ne sme vsega časa porabiti za igro. Jurček je rajši hodil sam v gozd, tam se mu je zdelo, da je kralj in da je ves širni gozd njegovo kraljestvo. Začel je iskati gobančkov v mahu pod dreviem. Listje, ki je pred dežjem padlo z bukev, je bilo premočeno. Ko je zagledal prvega jurčka, si je kar oddahnil. No, hvala Bogu — si je dejal, prvega sem že našel. Tako je naprej in naprej iskal, košarica se je polnila, skoraj do vrha je naložil gob. Kaj pa potem? Če jih bo še našel, kam jih bo dal? V klobuk, kajpak, saj to je njegova navada. Jurček pod klobukom, jurček v klobuku, saj bi to še kar šlo.

A Jurček se je naveličal. Košara je bila polna, sedel je na štor in se sam s seboj pogovarjal. Govoril je kot kralj, odgovarjal kot slugabnik, vse vloge je prevzel sam in jih igral kar dobro.

Res škoda, prav škoda, da bo moral domov, ker mora napojiti krave. Prijel je košarico in jo varno nesel, da se ne bi kaj raztreslo. V potoku kraj gozda si je umil noge in je mahnil proti domu.

»Kod pa hodiš tako dolgo?« ga je pokarala mati.

I, kod, gobančke sem nabiral, saj ste ukazali!

»Vem, vem, toda košarica je hitro polna, ti pa si toliko časa v gozdu, da bi lahko cel voz jurčkov pripeljal.«

»Kar cel voz?« ni dosti, da pripeljem kar velikega jura?«

»Kje ga pa imaš?«

»Pod klobukom!«

»Tebi pa res človek ne pride na konec.«

Jurček se je zasmel, kar raztegnila so se mu usta v smeh. Dobro se mu je zdelo, če je mater takole v šali potegnil. Če se, je hotela še tako kregati nani, vedno je tako zinil, da mu je morala obrniti hrbet, da ne bi videl njenega smehljajočega se obraza.

Odšel je v hlev in odgnal krave k luži, da jih napoiji. Potem pa se je usedel na klopi pred hišo, iztresel jurčke na mizo ter jih s svojim pipcem začel čistiti. Niti malo blata ali umazane ni smelo ostati na njih. Tenko jih je razrezal po dolgem. Kadar je bil Jurček pri kakem delu, ga nihče ni smel motiti. Sam sebi se je zdel tako moder, da se mu ni zdelo vredno zgo-

varjati se z drugimi. Samo pes Kastor se je usedel kraj njega ter od časa do časa povopal po njegovih nogah, da ga mladi gospodar ne bi pozabil. Jurček ga je postrani pogledal, včasih ga je pogladil po vratu, potem pa zopet nadaljeval svoje delo.

Prihodnje jutro je žarek sonca zbudil Jurčka. No, vendar, bom vsaj jurčke lahko posušil na soncu — si je dejal. Deske, po katerih je raztrosil narezane gobe, je odnesel za hišo, kjer je sonce sijalo ves dan.

Oče so dejali, da bo suhe gobe treba prodati v mesto. Jurček je vedno nabiral, rezal, sušil, ves je bil v svojem delu, da bi skoraj pozabil na vse drugo. Veselil se je, da bo šel v mesto, kjer so hiše tako visoke in ulice široke, da bi se sam izgubil. Peljal se bo z vozom, ki sam teče po cesti. Kako se takemu vozu reče, si nikoli ni zapomnil.

Neko jutro sta z očetom res odšla v mesto. Jurček si je krtačil klobuk in obleko, kot bi šel za procesijo. V mestu sta z očetom hodila po ulicah. Jurček si je ogledoval vse izložbe, tako da ga je moral oče vleči za seboj.

»Kje bova po prodala gobe?« je vprašal očeta.

»Pri nekem gospodu, ki ima veliko skladišče in zbira suhe gobe, da jih potem odpošilja daleč, daleč ven.«

»Ali tudi drugi prodajajo gobe niemu?«

»Tudi, nekateri drugi pa jih nesejo drugam.«

»Oče, ko bova prodala gobe, mi boste kupili nov klobuk?«

»Zakaj pa klobuk? Saj je ta še dober!«

»Rad bi imel novega, oče, ravnega s svetlim trakom. Saj sem ga zaslužil.«

»Zasluzil je, klobuka pa res ne potrebuješ.«

Pa se je oče vseeno omeheal. Jurček se je ves čas srečen pokrival z novim klobukom. Ko sta prišla iz mesta domov, se je postavil pred mater.

»Mati, poglejte, kakšnega jurčka sem našel. Tak lep, mehak klobuk ima, da bi ga človek kar božal.«

»Za božjo voljo, saj v mestu ne rastejo gobe, v gozdu pa tudi nisi bil. Kje ga pa imaš?«

»Kaj me ne vidite? Jaz, Jurček, vaš sin, imam nov klobuk.«

Zdaj pa se mati ni mogla zadržati smeha. Oba sta se smejala, da so se ima solzile oči. Mati je zopet nasedla Jurčkovi šali, kar se je Jurčku tako dobro zdelo. Mati pa je pobožala svojega sinka s svojo hrapavo roko. Vesela je bila tega svojega sinka, svojega dragega Jurčka!

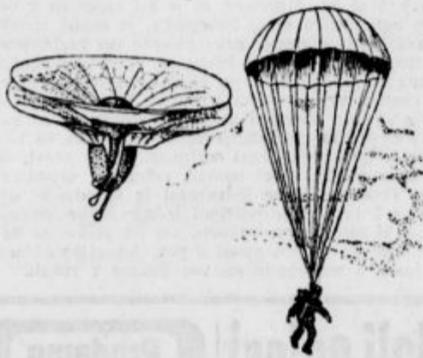

MNOGOKRAT GA JE MUCIL GLAD, KAJTI VSE, KAR JE VZEL S SEBOJ, JE ZE ZDAVNAJ PORABIL. MORAL JE CELO BERACITI VBOGAJME. SE TORBO JE PRODAL. TAKO JE PRISEL V PRESTOLNIŠKO MESTO.

5 MINUTI BOTANIKE

Skrivnostni graditelj

Živimo o času, ko si tehnika utira pot vedno više in više, da se neprestano divimo njenim izumom ter občudujemo izumitelje in graditelje. Če pogledamo nekoliko v polpreteklost, se moramo pač med drugim najbolj čuditi izumu zrakoplova in padala — saj sta človeku omogočila največjo željo — da more letati po zraku. In vendar, če se nekoliko ozremo v

delavnico božje narave — ni to nič novega. Vse to, kar je človek po tolikem trudu in s tolikšno slavo dosegel, pozna mati narava največji, najskrivnostnejši in najskromnejši graditelj — že iz pradavnine.

Tudi najnižje, najneznatnejše rastline, ki jih nekateri znanstveniki štejejo celo med živali imenujemo tudi alge. Vendar so te drobne mikroskopsko majhne celice obdane s čudovitimi pripravami, da se morejo uspešno boriti

za obstanek. Med temi raznovrstnimi algami si oglejmo le dveje neznatni, a zanimivi vrsti. Na širnem morju, po sladkovodnih jezerih in barjih se pozibavajo na valovih mala bitja, ki jih zaradi posebne priprave imenujemo veslajoče alge in spadajo v družino ornithocercus. Te alge imajo podolgovato jajčasto telesce, ki bi se zaradi svoje teže morale pogrezniti v blatno dno, ali pa bi jih valovi potisnili pod šavje drugih rastlin, kjer bi zaradi pomanjkanja svetlobe morale poginiti. Da se to ne zgodi jim je narava ustvarila posebne dežnike ali padala podobne priprave, ki obdrže celico na vodni površini, da jo lahko ogreva sonce.

Navadno se te in podobne celice združijo v večje skupine, ki preprežajo površino morij. Posebno zanimivo je dejstvo, da so ta padala tako natančno preračunana, da bi že najmanjši nedostatek povzročil potopitev in tako smrt celice.

Slavni raziskovalec Sven Hedin je našel na prostranih jezerih Notranje Azije, posebne v verižah združene modre alge, ki imajo obliko jajca, a niso opremljene z vidnimi napravami za plovbo. Pri natančni preiskavi pa so dokazali, da vsebuje celica poseben, z zrakom napoljen balonček, ki obdrži težo celice nad vodo, da se ne more potopiti. Tudi tu je prostornina in vsebina zraka tako točno preračunana, da se obdrži le teža, ki jo ima vsaka celica, nad vodo. Močnejše razvite alge imajo zaradi tega večje balončke, ki so tudi bolj napoljeni.

Te alge se pojavijo le ob določenem času na vodni površini in so zaradi barve vidne. Ondotni prebivalci pravijo, da voda cvete.

Na isti način se obdrže na vodni površini tudi neke druge celice, ki jih pristejavamo bolj k živalskemu svetu in bi se jim po naše reklo menjačice. Tudi te imajo droben balonček napoljen z zrakom, ki obdrži drobno telesce na površini vode.

Tudi takole so si služili kruh

Pod pritiskom strašne brezposelnosti so si ljudje v Parizu pred 100 leti prav na čudne načine služili svoj kruh, tako da smo dandanes lahko veseli, da imamo posebne zdravstvene predpise za ljudi, ki nanje pazijo.

Tu je bil, na primer, poklice podganarjev. Podganarji so šli ponoči s svojimi psički po cestah, lovili so ostudne glodalke z žičnatimi zankami in jih ubijali z železnim kavljem. Ta poklice je bil menda jako uspešen, saj so prodajali debele podgane po 3—4 lire! Ta cena je bila le zato tako visoka, ker so iz podganjega mesa delali — »kurje paštete«, iz kože pa — irhaste rokavice.

Prav tako so bili prenarejeni tudi — »strešni zajčki«, ki so jih tako zvali »pobjalci mačk« prodajali gostilnam. Iz teh so naredili zajčjo pečenko, ki je v Franciji tako priljubljena. Vendar so imeli ubijalci mačk težje delo kot njih tovariši s podganami, ker so morali k vsaki mački dodati — zajčjo glavo, da so gostilničarji lahko

s tem dokazom pomirili svoje goste, da jedó zares pristno zajčjo pečenko...

Prej je bilo baje tudi v navadi, da so v jesenskih večerih ob rekah kurili velike ognje, kjer so si muhe enodnevnice opalile svoja krila in pocepale na tla. Ljudje so jih nato z metlo zbrali skupaj in jih prodajali trgovcem s ptiči kot pičo za ptiče. Ob tej priliki je cvetela tudi kupčija s črvi in glistami prav v iste namene. Za 100 črvov si dobil po 3—4 lire. — Veliko več samozataje in požrtvovalnosti pa je zahteval poklice — reje mravelj, ki si je z njim neka godična Blanche v Parizu zaslužila lepo premoženje. Da bi po gozdovih nabirala mravljinčja jajčeca, se ji je zdelo preveč naporno in počasno delo. Zato je v svojem stanovanju odprla kar velepodjetje, da je mogla pravočasno in v obilni meri zadostiti potrebam svojih odjemalcev, ki so bili rejci fazanov, razni lastniki akvarijev, živalskih vrtov in trgovcev s ptiči. Ponoči je ta gospodična spala na vrečah, ki so bila polna

KO SI JE OGLEDAL MESTO, KRENE V KRALJEVI GRAD, STRAZAR — DOBRODUŠEN MOZIC — GA JE SPUSTIL PRED KRALJA.

V vsako hišo »Slovencu«!

mravelj, saj je toplota posušila, da so njene varovanke proizvajale več jajčec. Nič ji ni bilo mar tega, da je na stotine mravelj lazilo pa njej in jo ščipalo in da je bila od tega njena koža taka ko krokodilova! Rada je žrtvovala svojo lepoto in nočni mir, da je le tem več zaslužila.

Takrat je baje veliko donajala tudi prodaja pirhov. Pravijo, da je bilo v teh časih v Parizu po 80—100 prodajalcev pirhov, ki so vsi prav dobro živeli. Na deželi so si po ceni nakupili jajce, jih skuhalih v rdeči barvi in jih zvečer raznašali po gostilnah, kjer so jih drago prodajali.

Sportno vprašanje

Tegale gospoda s trdim klobukom je neka mučna zadeva spravila v hudo zlobeg. Stari gospod z brado mu je namreč rekel: Na tej sportni prireditvi so vozila letala z brzino 350 km na uro, avtomobili po 100 km in čolni po 30 km. Skupno število kilometrov je bilo 1060 km. Koliko je bilo letal, avtov in čolnov?

Rešitev: 2 letali, 3 avtomobila, 2 čolna. 2 letali, 3 avtomobila, 2 čolna = 1060 km.

Punčka Zlatka

Mala Jelka je za božič dobila ljubko punčko. Plave laske je imela prevezane z rožnatim svilenim trakom, imela je čudovite očke, modre kot nebo, nežno belo kožo in rožnata lička; med ustnicami so se blesteli majhni beli zobki, znala je svoje velike očke tako lepo odpirati, klicala je »mama« in »očka« in tako lepo je iztegovala svoje ročice, »kratka«, bila je zelo ljubka in Jelka jo je spet in toplo poljubila.

Zlatka, tako se bo mala ljubljena imenovala, je imela dolgo belo obleko iz čipk, ki je bila, okrašena z mnogimi rožnatimi petljicami in na njenih plavih kodrikih je bil dražesten čipkast klobuček. Počivala je ta lepa stvarca na krasni rdeči svileni blazini. Kadar pa bo Jelka sama trudna in bo šla v svojo mehko posteljico, bo nova punčka spala v ljubki zibelki z rdečimi svilenimi zavesami. Jelka je dobila za božič sicer mnogo lepih stvari, toda od vseh je najbolj ljubila svojo Zlatko. Ure in ure je svojo punčko prenašala okrog, jo vozila in zibala, in nikoli je ni pozabila zjutraj in predno je šla spat, nežno poljubiti, zvečer pa jo je vedno še pogrnila z lepo odejo.

Dokaj časa je že minilo, odkar je božično drevesce izginilo; marsikatera izmed lepih igrač je že ležala okrog razbita ali polomljena, sonce je že začelo prav veselo in toplo kukati v sobo — v deželo je prišla pomlad. Če je bil dan lep, so sedaj otroci že smeli skakati kako urico zunaj naokrog. Privlekli so iz kota svoje žoge, obroče in male samokolnice za pesek; kljub vsemu temu pa je Jelka svojo Zlatko vedno enako ljubila in skrbelo zanjo in ona je bila še vedno tako sveža in čedna, kakor da bi bila še včeraj ležala pod božičnim drevescem. Jelka pa tudi ni bila malo ponosna, kadar je svojo varovanko pokazala drugim deklicam, kajti to je bilo prvokrat, da je katera od mnogih punčk, ki jih je že imela, ostala tako dolgo časa zdrava in čista.

Ko je nekega dne prišel njen očka domov, je bil videti celo žalosten in zamišljen. Bil je zdravnik, zelo dober in ljubezniv gospod, ki so ga posebno klicali k bolnim otrokom. Vsi otroci so bili veseli, če je stopil k njihovi postelji; tako nežno jih je prijemal in pripovedoval je take ljubke povestice o bolnih otrocih, ki so postali čisto hitro spet zdravi, če so bili zelo pridni in so ubogljivo naredili in vzeli vse, kakor in kar je predpisal dobri gospod doktor.

Očka je vzel svojo malo Jelko v naročje in je povedal, da je ravnokar prišel od neke majhne deklice, ki se je ponesrečila. Morala je iti iskat nekaj za svojo mamico, pa jo je na sredi ceste spodrsnilo in je padla. Okrog ogle je nenadoma privozil voz z dvema konjema, kočijaž ga ni mogel dovolj hitro ustaviti in koleso so šla ubogemu otroku čez obe nožici. Nezavestnega so potem zanesli v hišo k njegovi mami in on, očka, je sedaj ravnokar prišel od tam.

»Uboga, ljuba Majdica!« je nadaljeval očka. »Misli si, ubožica ima obe nogi zlomljeni, prav gotovo bo morala mnogo, mnogo dni ležati v postelji in nikoli več ne bo mogla, tako kot ti, skakati in plesati.«

Nemo je Jelka poslušala svojega očka in debele solze so ji tekale po ličkih. Dobro je poznala ono malo deklico. Bila je tako velika kot Jelka sama, in prav mnogokrat sta se igrali skupaj spodaj pred vrati ali na vrtu, saj nista stanovali daleč druga od druge.

Vsak dan, ko je očka prišel domov, mu je Jelka tekla naproti in ga vprašala, kako je mali Majdi. Ko je torej nekoč povedal, da sedaj nima več takih bolečin in vročine in da se sedaj v postelji že lahko malo igra, Jelka ni imela več miru; hotela je iti obiskat malo bolnico.

»Prosim, prosim, ljubi očka,« se je laskala, »vzemi me vendar kdaj s seboj k Majdi; tako rada bi ji prinesla majhen šopek. Saj veš, včeraj smo bili prvič v gozdu in toliko vetrnih in jetrnikov sem našla.«

»No,« je rekel očka, »če obljubiš, da ne boš razposajena, da se boš prav tiho in mirno usedla k postelji in se igrala z Majdo, potem pridni.«

Veselo ji je bilo srce in oči so se ji bleščale, ko je Jelka brž šla iskat jopico in klobuk; mamica ji je dala šopek, ki je bil še tako lep in svež, kot da bi ga Jelka bila šele ravnokar prinesla iz gozda in vsa srečna je odšla z očkom. Videti bi morali malo Majdo, ko ji je Jelka ponudila cvetice in rekla, da sme ostati nekaj časa pri njej!

Jelka je bila zelo pridna; čisto tiho in nežno se je igrala z Majdo; ji pomagala vtikati cvetice v vazo in ji pripovedovala, da je zunaj sedaj že toplo in lepo, da vsak dan zcvetev več cvetice in da bo kmalu mogoče najti tudi jagode in borovnice.

Zalostno je Majda gledala za svojo malo prijateljico, ko jo je očka prišel zopet iskat; toda odslej je Jelka smela iti vsak dan k njej. Vselej, kadar je prišla, ji je kaj prinesla s seboj; zdaj kako cvetico pa jabolko, oranžo ali čokolado ali tudi sladko pecivo, ki ga je Jelka sama dobila od strica ali tete.

Toda uboga Majda kar ni hotela ozdraveti; postajala je vedno bolj tiha in bleada, tako trdno je gledala Jelko in komaj da se je nasmehljala, če je ta hotela ogledovati z njo slike ali izrezavati punčke iz modnih časopisov. In nekega dne je očka rekel, da Jelka sedaj ne sme iti več tja, kajti Majdica bo najbrž eno nogo popolnoma izgubila in bo nekaj časa morala ostati čisto sama in nihče je ne bo smel motiti.

»Oh, očka,« je jokaje rekla Jelka, »tako rada, oh tako rada bi ji prinesla še kaj, da bi imela kako veselje, ko bo sedaj tako sama!«

Takoj je stekla k svoji mami: »Oh ljuba, dobra mamica, nesla bom Majdi svojo Zlatko, dovoli mi, prosim, Zlatka je najljubše, kar imam, ampak Majda je tako bolna, vesela je bo; pusti, da jo nesem tje!«

Mamica je pokimala, poljubila svoje dekletce in mu obrisala solze z obraza. »Rada ti dovolim, ljuba moja Jelka,« je rekla, samo, ali misliš na to, da daš svojo Zlatko proč za vedno?«

»Da, da, ljuba mamica!« je zaklicala Jelka, »zelo rada imam svojo Zlatko, toda če jo podarim Majdi, jo imam še rajša.«

Kmalu nato je Jelka tiho stopila v bolniško sobo in trdno stiskala svojo Zlatko na prsi. Bilo je notri malo temno, Majda je ležala tam z zaprtimi očmi in se ni ganila. Tiho, po prstih, se je Jelka splazila bližje, še enkrat poljubila svojo punčko in jo položila na odejo. Tedaj je Majda odprla oči, videla Jelko, videla lepo Zlatko in preko obraza ji je šel svetel smehljaj.

»Oh, Jelka,« je zašepetala, »kako si dobral! Jaz sem si tudi želela na božič takšno srčkano punčko, pa je nisem dobila. Često sem željno gledala, kako si jo peljala na sprehod. Ali naj bo zares moja ali jo boš vzela zopet s seboj, ali jo lahko obdržim do jutri?«

»Ne, ne,« je vneto zavpila Jelka, »čisto tvoja naj bo in kadar te bom smela obiskati, se bova lahko igrali z njo.«

In tako je bilo: Majda je obdržala Zlatko in kadar je imela najhujše bolečine, je ta morala ležati zraven nje. Dokler ni smela priti k njej njena mala prijateljica, se je pogovarjala z Zlatko, ji pripovedovala povesti in govorila z njo, kakor da bi bila Jelka sama.

Končno, po dolgih, dolgih tednih, je bila Majda zopet zdrava, toda imela je samo še eno nogo in od začetka so jo, kadar je hotela ven na prosto, morali voziti. Bila je z Jelko neločljiva; ta je bila skoro ves dan pri njej in oba otroka sta se nežno ljubila. Ko sta bili obe starejši, sta hodili skupaj v šolo; Majda je dobila umetno nogo in je s to lahko hodila čisto dobro. Jelka pa ji je ostala vedno ob strani. Ko sta končno postali čisto veliki, odrasli deklici, sta ostali najzvestejši prijateljici. Zlatka pa je dobila prostor v lepi stekleni omari, ki je stala v Majdini sobi. (R. Schumann.)

Miklova Palača

SPISAL DR. J. SKET
KRALJ. F. GODEC

491

Okoli cerkve sv. Jakoba je čakalo že mnogo rado-vednega ljudstva na svate. V cerkvi ni bilo nikogar. Le tam pri velikem oltarju je klečala neznana žena v raz-rtgani, tuji obleki. Ko pa je domolila, se je napotila tudi ona iz cerkve. Začudeno se je ozirala po zbrani množici misleč: Kaj neki pomeni toliko čakajočega občinstva pred cerkvi?

492

Ubožica je zato pazno prisluhnila, kaj govore ljudje. Oj čudo! Pomenkovali so se o bogatem ženinu Mirku in srečni nevesti Almiri; tu pa tam je slišala tudi ime nesrečne Zalike. Kri ji je udarila v glavo. Vsa obupana se napoti naglo proti Svetnam. Ljudje so radovedno gledali za njo, a spoznal je ni nihče. Saj je bila videti kot beračica in še vedno je bila črna kot zamorka.

493

Kmalu je prišla v Svetne. Tam postoji in posluša. Na uho ji udarjajo mični glasovi srebrnih strun, vrisk in petje doni iz Serajnikove hiše. Vse je veselo in židane volje. Naposled se hoče tudi ona spraviti v veselo hišo, toda pes Kastor zaustavi tujo beračico. Ne pusti je dalje: zaganja se v črno tujko kot v ciganko, ki moti mir današnjega veselja.

ŠPORT

Se o Helsinkih

V novem stadionu, ki so ga zgradili Finci za olimpijske igre v Helsinkih, se je zbralo v nedeljo 16.000 gledalcev. To je največje število odkar so Finci v vojni. Prišli so, da bi videli neverjetnega krotilca rekordov Haegga in da bi videli kvalitetno atletiko prireditev. Haegg jih je tekom letošnje-ega leta oskodoval za marsikatero častno mesto v zlati knjigi svetovnih rekordov. Fince pa to ni motilo in so ga sprejeli odprti rok in radostnih src.

O tem smo že poročali, da je tekel Haegg na 3000 m in zmagal z lahkoto e 100 m naskoka v 8:19.6. Finski tekači so prispeli na cilj takole: Sarkama 8:32.6, Pekuri 8:41.4, stari mojster Salminen pa je bil četrti. S te znamenite prireditve dodajamo še nekaj izidov. V teku na 200 m je zmagal Sved Olsson v 22.2. Fince Kronquist in Nemeck Koch pa sta si delila drugo mesto e 23.2. Najuspešnejši v skoku v višino je bil Nicklen (Finska) z znakom 1.93. m.

Med prireditvijo je bila kratka slovesnost v spomin finskega športnika — junaka Gunnarja Höckerta.

O priliki svojega gostovanja v Helsinkih je dal Gundra Haegg zanimivo izjavo. Povedal je, da namerava naskočiti svetovni rekord na 10.000 m tekom prihodnjega leta, potem pa bi se rad poslo-vil od aktivnega športnega udejstvovanja.

Šport v kratkem

Letošnje nogometno prvenstvo v Italiji je ime-lo že prvo nedeljo lepo število obiskovalcev. Naj-več jih je bilo v Milanu, kjer je premagala Am-brosiana enajstotico Torina z 1:0. Na tribunah o-jih našli 27.000, blagajnik pa jih je našel 310.000 — lir namreč. Tudi drugod so pohiteli gledalci, da vidijo spremenjene in okrepljene enajstotice, ka-terih usodo bodo spremljali vse do prihodnjega poletja. V Rimu so jih našli 21.000, v Torinu 20.000, v Triesteju 10.000 itd. Moštva, ki so bila v nedeljo še praznih rok, so si razdelila prve toč-ke in se podelila v tri ekupine. Ona, ki so zma-gala in imajo po dve točki, so naslednja: Bari, Bo-logna, Ambrosiana, Roma, Genova in Livorno. Tem slede 4 moštva s po eno točko, na koncu pa o-nih 6, ki so prvo tekmico izgubila. Drugo kolo dr-žavnega prvenstva bodo igrali v nedeljo 11. oktobra.

Gasperi spet v Italiji. Italijanske tekmovalce v alpeki kombinaciji bo tudi to zimo treniral Leo Gasperi s Tiroleškega. Italijanska smučka zveza je najela tudi učitelja za tekače Aristida Compagno-nija, za ekakače pa Norvežana Kjellberga.

Zagrebaška moštva so igrala konec tedna v korist hrvatekega Rdečega križa. Hašk je porazil Zeleničarje s 3:0, Concordia pa je še enkrat po-kazala, da je trenutno nad Gradjanskim in da ji je pripadel naslov državnega prvaka po pravici. Z

2:1 (1:1) je odpravila Concordia »purgerje« in 5000 gledalcev je bilo priča dogodku.

Dvoje meddržavnih nogometnih tekem na vi-diku. Nogometaši so poskrbeli, da ne bomo v oktobru brez mednarodnega sporeda. V nedeljo 11. t. m. bodo igrali Hrvati z Romuni v Bukarešti, te-den pozneje pa bodo gledali v Zürichu veliko igro med Nemci in Švicarji.

Jeseničani so se izkazali. Nedavno so prire-dili v Innsbrucku turnir namiznega tenisa, kate-rega so se udeležili tudi Dunajčani z državnim prvakom Wanschem in Jeseničani s Strumbom in Knificem. Zmagali so Tirolci. Jeseničani pa so si priborili drugo mesto. V medmestnem dvoboju In-snbruck—Jesenice je prapadlo prvo mesto slednjim z izidom 2:1.

Veliko smo že povedali o Gundarju Haeggu, prihajajo pa še vedno nova poročila, ki bodo zanimala tudi naše čitalce. Lahko si predstavljamo, koliko veselja imajo Švedi s svojim Gundar-jem; četrt milijona ga je doslej videlo na tekmah in kjerkoli se je pojavil, je bilo krog tekalistič premo prostora. Gundar je postal slaven mož in prejema ogromno pošto, samih izrazov veselja in zahvale. Čitamo pa tudi, da je prejel že lepo število nagrad. Ne pokažemo, kaj bi s pokali, pač pa drugih daril. Za svetovni rekord v teku na miljo so mu n. pr. podarili — bogat klubski se-dež! Haeggova priljubljenost je dala tudi nekemu filmskemu podjetju pobudo za novo delo: fant s kmetov, ki se v samotni bori za obstanek, se loti športa in razvije v dobrega tekača, doživi tra-gedijo diskvalifikacije, premišluje o svoji usodi in začne trenirati s podvojenim silo in ko pre-stane kazen, pride spet v areno in postavlja čase, pred katerimi smejajo kloboke in strmijo tekači vseh narodov itd. Gundarjeva usoda bo torej vse-bina novega športnega filma. Našli so mu tudi že dvojnika, zakaj Gundar bi bil spet diskvalificiran, če bi osebno nastopal v filmu. Za vlogo Gundarja

Haegga se je ponudil znani igralec Rolf Botvid, ki je bil v mladih letih sam izvrsten tekmovalce v tekih.

Kurjač reši važne listine

Kurjač W. Morrisey, ki je bil zaposlen v ne-kem nebotičniku sredi Newyorka, je nekoč zjutraj opazil, kako je osebe neke pisarne vse razburjeno tekelo okoli. Iz vseh kotov so spravljali skupaj pisma in listine in so jih zaželi z resnično »gore-vo vneto« sežigati. Kurjač, ki si je že mislil evo-je, je vljudno pomagal in metal papirje kar na ku-pe v ogenj. Ko je policija vdrla v pisarno, so bila pravkar poslednja pisma sežigana. To ee pravi, da so tako mislili člani odkriti vohunske organiza-cije. Toda kurjač se je zarezal in je odvedel de-ktivne k peči in je potegnil iz nje velike zveznje listin, ki niso mogle zgoreti, saj jih je kurjač na-lašč tako na debelo metal v peč. Ameriške oblasti so imele s temi listinami vse dokaze v rokah.

Mali oglasi

Službe

Dobe:
Postrežnico

18čem. Naslov v upravi
»Slovenca« pod št. 5494.

Prodamo

Kislo zelje

Novo, prvovrstno, po dnevni ceni se dobi vsako zaželjeno količino pri ERKLAVC GUSTAV Ljubljana, Povsetova 47.

Strešno lepenko

domačega izdelka, vse debelosti — dobavlja JOE R. PUIH, Ljubljana, Gradaška ul. 22. Tel. 25-13

200 kg hrušk moštnic

lepih, obranih, prodam. Istotam kupim 300 kg sladkega sena. Poizve se na Izanski cesti 36.

Dva ženska plašča

malo nošena, prodam za 700 lir. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 5496.

Objave

Za tvrdko Anton Kovačič splošno pečarstvo, se vsa naročila sprejemajo v re-stavrcačji »Šestica« pri blagajničarki. — Prosim stranko, da se poslužujejo tega naslova.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF

Predstave ob delavnikih ob 16 in 18.15, ob ne-deliah in uraznikih ob 10.30, 14.30, 16.30, in 18.30

Marianne Hope in Hans Sünker v svojih najboljših vlogah

„Na svidenje Frančiška“

Film odpovedi in zaupanja v svojo ljubezen! KINO MATICA - TEL. 22-41

Tajinstveno napet film o iznajditelju naprave, ki bo napovedovala smrt...

Svet bo trepetal...

Claude Dauphin, Marguerite Sologne KINO UNION - TEL. 22-21

Eden najlepših športnih filmov vidite danes, v filmu

Poslednja runda

v glavni vlogi: Enzo Fiermonte in Jane Salinas Vsak dan 3 predstave: 2.15, 4 in 6 Poljuben vstop! KINO SLOGA - TEL. 27-30

Zahvala

Ob izgubi našega dragega sina, oziroma brata, gospoda

Janeza Gregorina

se vsem, ki so ga tolažili v boleznih in ga spremlili na njegovi zadnji poti, najpričrneješe zahvaljujemo. Predvsem pa smo dolžni zahvalo njegovim stanovskim tovarišem, g. Fr. Krenžarju za lepe poslovilne besede ob grobu. Zlasti smo tudi dolžni hvalo vsem darovalcem vencev in cvetja ter vsem pokojniškim tovarišem pevcem, ki so se v tako velikem številu poslovili od dragega pokojnika. Vsem najiskrenejša hvala.

Ljubljana, 7. oktobra 1942.

Oče Matija in brat Miro Gregorin

Zahvala

Vsem, ki ste osebno ali v duhu in srcu obiskali našega ljubega starega strica, gospoda

Šefa Andreja

v njegovem zadnjem domu in ga počastili z krasnim cvetjem se priščno zahvaljujemo!

Srčna hvala pred. g. p. Odilu za duhovno pomoč, g. dr. Mis Franti, č. oo. frančiškancem pod vodstvom provincijala g. dr. Gracijana Herica za častno sprejemstvo k zadnjemu počitku. Posebna hvala č. g. dr. Levčniku Alfonzu, g. dr. Nostran Alojziju kakor tudi uradnistvu Mestnega prehranjevalnega urada. Sveta maša zadušnica bo brana v četrtek, dne 8. oktobra 1942, ob 7 zjutraj v cerkvi Marijinega oznanjenja.

Ljubljana, 7. oktobra 1942.

Rodbini: Šef, Škodlar

A. Fogazzaro: 6

Palača ob jezeru

Ali naj Vam jih povem? Ne. Smehljali bi se. Psevdomim, ki je napisan na knjigi in na koncu tega pisma, zakriva nekoga, ki ni domisljiv, a ponosen. Prejel sem Vaše drugo pismo in kakor že mnoge sanje moje mladosti, tako so se tudi te izgubile v nič. Vidim pred seboj trudapolno življenje prazno, golo in brez konca. Ne moreva se razumeti, zato se morava poslovliti. Vi ostanete skriti za svojo elegantno Cecilijo, jaz pa za svojim Lavrencijem, ki se Vam zdi tako vsakdanji; vendar pa je to ime meni drago, ker ga je pred kakimi petdesetimi leti nosil pesnik, ki ga zelo ljubim. Nobena rado-vednost me ne bo nikdar pripravila do tega, da bi poizvedoval za Vašim pravim imenom, gospa. Hvaležen Vam bom, če tudi Vi ne boste poizvedovali za mojim.

Ko ste mi pisali in me vprašali za moje mnenje o človeški svobodi in o večkratnem življenju duše na zemlji, sem domneval, da se more za take stvari zanimati samo gospa iz-redne plemenitosti, kajti povprečni gosposki ljudje ee za taka vprašanja niti malo ne zme-nijo. Domneval sem, da ste le v brezdnelju, med eno zabavo in drugo ali morda med enim ljubimkanjem in drugim zaželeli v svoji mu-havosti okusiti grenko pijačo filozofije in zna-nosti in se zanimati, kaj delajo tisti, ki mislijo in studirajo. Domneval sem celo, da Vas je kak dogodek iz Vašega življenja, o katerem nečete govoriti, pripravil do tega, da razmiš-ljate o skrivnostih, o katerih ste me vprašali za mnenje. Odgovoril sem z nespametno pre-drznostjo in s tako naivnimi izrazi, ki se brez

dvoma zde neokusni v Vašem lažnivem svetu — oprostite izrazu, s katerim Vas nikakor no-čem žaliti — v Vašem lažnivem svetu, kjer ženske skrivajo gube, moški pa svojo mladost. Res sem se pokazal neotesanca, ki ponudi roko plemeniti gospej, kateri ni bil predstavljen. Odmaknili ste svojo, bodele me z malimi, svet-limi iglami, ki ne povzročajo krvavitve, pač pa bolečino in mi mečete v obraz svojo duho-vitost, duhovitost, od katere živijo rafinirani ljudje, kakor živijo nekatera slabotna bitja od sladkarij. Upoštevam, a ne cenim duhovi-tosti, gospa; toliko manj, če je francoska, ka-kor Vaša, skeptična in lažnjiva. Tu je pred menoj na vodni gladini, kjer se ob mesečnem svitu njena sladka svetloba spreminja v ničev smeh in bežne iskre. Vaš sarkazem me ne rani. Morda sem ciničen. Videl sem ženske, ki jih je, morda proti njihovi volji, zajel Amor in ki so se branile kakor ubogi ptički s slabotnim kljun-čkom. Nikakor me ne mika flirt, kakršni so na plesih v maskah. Želel sem si samo intimnega in resnega dopisovanja z dušo, ki stremi za istimi visokimi stvarmi, ki prevzemajo vse moje misli. Sklenil sem, da Vam ne odgovorim več. Vzrok, da Vam pišem, je v tem, da mi v noči, ko ne morem spati, neka mučna negoto-vost stiska srce. Ne spominjam se, da bi se bila kdaj srečala v kakem prejšnjem življe-nju. Tudi ne vem, katera plemenita zvezda bo vredna, da Vas sprejme, ko boste izginili s te-ga malomeščanskega sveta, s tega umazanega planeta, kjer boginja ne more nikamor stopiti, toda...

Morda je v tem trenutku dogorela sveča ali pa je oblak zasanosti končno zatemnil piščevo možgane. Naj bo kakor koli, zjutraj je Silla spal, sredi lista pa je stala kakor nabru-šen meč dvoumna beseda: toda...

II.

»Semkaj, gospod.« je dejal sluga, ki je ho-dil pred Sillom »Gospod grof je v knjižnici.«

»Vodijo ta vrata v knjižnico?«

»Da, gospod.«

Silla je obstal in čital besede, ki so bile vklesane v marmor nad vrati:

Loquar ad cor eius in solitudine.

Poetične in ljubezivne besede, ki so se na marmorju zdele slovesne in več kot človeške v svojem nedoločnem smislu in ki so zaradi svoje latinske oblike vzbujale spoštovanje.

Služabnik je odprl vrata in dejal na glas:

»Gospod Silla.«

Ta je vstopil naglo, trepetaje.

Mnogi lombardski učenjaki in bibliofili poznajo knjižnico v palači. Je to velika, skoraj štirioglasta dvorana, ki jo osvetljujejo dve ve-liko okni na vzhodni strani, proti jezeru in steklena vrata, ki vodijo na viseči vrteček nad pristanom. Nasproti oknom je stal velik star-inski kamin iz črnega marmorja, okrašen s štukaturami. Velikanska svetilka iz bronca je visela nad okroglo mizo, ki je bila po navadi natrpana s knjigami in časopisi. Najbolj zani-miva oprema sobe pa je bila velika stenska ura, krasno delo iz XVIII. stoletja, ki je visela med obema oknom. Skatla, zrezljana v re-liefu, je predstavljala alegorične prizore letnih časov. Številčnico so držale štiri ljubke ple-salke, ure. Nad njo pa je v zraku plavala po-stava s perutmi, pod katero je bil napis:

Psaha.

Ne vem, če je plemenitaška družina, ki je že nekaj mesecev lastnica Palače, pustila knjiž-nico nedotaknjeno. Takrat so nenavadno vi-soke police zakrivala stene. Knjige so se —tukaj nagromadile skozi več rodov. Plemenitaši, ki so

prebivali v Palači, so imeli najrazličnejše oku-se in nazore, o čemer so bile žive priče te police; posebno nekatere vrste knjig, ki se je zdelo, da se čudijo, kako da so preživele tiste-ga, ki jih je zbral. Niti ene naravoslovne knji-ga ni bilo med premnogimi o okulturnih vedah. Zadaj za teološkimi in ascetičnimi knjigami so se skrivale druge, ki se je zdelo, da se sramu-jejo pokazati se v javnosti. Ta knjižnica je postala tako znamenita zaradi številnih starih izdaj grških in latinskih klasikov in zaradi bogate zbirke italijanskih novelistov ter starih matematičnih in vojaških del, objavljenih pred letom 1800. Grof Cezar je razbrcal zbirko grških in latinskih klasikov; filozofe in teologe je napodil pod oblake, kakor se je sam izražal, obdržal pa je v svoji bližini zgodovinarje in moraliste. Dal je spraviti v zaboje in vreči v neko vlažno skladišče noveliste in pesnike, razen Danteja, Alfierija in piemontskih pesmi Angela Brofferia. Na njihovo mesto so prišla razna inozemska dela o zgodovini, politiki in statistiki. Po večini so bila to angleška dela. V času, ko je tukaj prebival grof Cezar, ni v knjižnico prišlo nobeno leposlovno delo kakor tudi nobena knjiga, ki bi govorila o umetno-sti, filozofiji ali o socialnem gospodarstvu. Sko-raj nobena knjiga ni bila nemška, ker grof ni obvladal tega jezika.

Sedel je pri mizi. Bil je visoke in suhe postave. Ko je Silla vstopil, je vstal in mu šel nasproti. Dejal mu je z izrazitim piemontskim naglasom:

»Ste vi gospod Konrad Silla.«

»Da, gospod.«

»Zahvaljujem se vam.«

Ko je spregovoril te besede z mehkim in globokim glasom, je krepko stisnil mladeniču roko.